

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**PRÁVNÍ A SOCIÁLNÍ ASPEKTY DŮCHODOVÉ
REFORMY**

Autor práce: Martina Průchová, DiS.
Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost
Forma studia: Kombinovaná
Vedoucí práce: Mgr. et Bc. Josef Kříha
Katedra: Právních oborů a bezpečnostních studií

2013

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. et Bc. Josefu Kříhovi za cenné rady,
připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

PRŮCHOVÁ, M. *Právní a sociální aspekty důchodové reformy : bakalářská práce.* České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2013. 63 s.
Vedoucí práce : Mgr. et Bc. Josef Kříha

Klíčová slova: dotazník, důchod, důchodová reforma, důchodový systém, demografie, vývoj, zákon

Bakalářská práce v širším a užším smyslu osvětluje problematiku českého penzijního systému, v rámci teoretického vhledu analyzuje historickou genezi, včetně dynamičnosti právní úpravy zkoumané oblasti. Zároveň rozebírá dílčí parametrické a systémové kroky transformace, které v posledních letech probíhají, a dále popisuje současný stav po startu velké důchodové reformy. Vedle toho práce monitoruje demografické a ekonomické faktory, které způsobují nestabilitu důchodového systému, a vyhodnocuje dopady reforem. Prostřednictvím kvantitativního výzkumného šetření odpovídá na otázky, jak lidé různého věku, pohlaví a vzdělání vnímají současnou situaci v oblasti důchodového zabezpečení, jejich povědomí o změnách a postoj k budoucnosti a k zabezpečení na stáří.

ABSTRACT

PRŮCHOVÁ, M. *Legal and social aspects of pension reform : Bachelor thesis*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2013. 63 p. Supervisor : Mgr. et Bc. Josef Kříha

Key words: questionnaire, pension, pension reform, pension system, demography, development, law

Bachelor thesis in the broad and narrow meaning illuminates the problems of the Czech pension system, the theoretical insight analyzes the historical evolution, including dynamic regulation researched area, parametric analyzes the individual and systemic transformation steps that take place in recent years, and the current status of the start of large pension reform. In addition, thesis monitors demographic and economic factors that cause instability of the pension system, and evaluates the impacts of the reforms. Through quantitative research answers the question of how people of different ages, sex and education perceive the current situation in the field of pensions, their awareness of the changes and attitude to the future and old age security.

Obsah

ÚVOD	7
1 CÍLE A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	9
2 HISTORIE ČESKÉHO PENZIJNÍHO SYSTÉMU	11
2.1 Právní úpravy důchodového pojištění do roku 1945.....	11
2.2 Právní úpravy důchodového pojištění mezi roky 1945 a 1989.....	13
2.3 Důchodové pojištění po roce 1989.....	16
3 DŮCHODOVÁ REFORMA	19
3.1 Geneze důchodové reformy	19
3.2 Důvody důchodové reformy	23
3.3 Důchodová reforma a EU	27
4 SOUČASNÝ DŮCHODOVÝ SYSTÉM	29
4.1 I. pilíř	29
4.2 II. pilíř.....	33
4.3 III. pilíř	36
4.4 Výše důchodu dle variant účasti na pojištění	37
5 DŮCHODOVÁ REFORMA OČIMA VEŘEJNOSTI	40
5.1 Popis metody	40
5.2 Analýza a interpretace zjištěných dat.....	41
5.3 Verifikace hypotéz	49
ZÁVĚR	51
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	54
SEZNAM ZKRATEK	58
SEZNAM TABULEK, OBRÁZKŮ A GRAFŮ	59
PŘÍLOHY	60

ÚVOD

Je povinností každé civilizované společnosti brát na sebe odpovědnost za udržení důstojné životní úrovně každého občana a poskytovat ochranu a pomoc zejména těm znevýhodněným – starým, nemocným, osiřelým dětem atd. Rozsah této pomoci a podpory musí být natolik vyvážený, aby udržoval přiměřenou úroveň života, nevytvářel závislost na poskytované pomoci a zároveň nedestabilizoval ekonomiku státu. Na formu a způsob zabezpečení má vliv národní tradice, historie, kultura, morální normy i sociální prostředí v té které společnosti.

Největší objem státní sociální pomoci jak na straně příjmové, tak na straně výdajové, v České republice zaujímá penzijní zabezpečení, které má na našem území dlouhodobou tradici sahající až do konce 18. století. Současné ekonomické, politické a především demografické změny ve společnosti mají negativní vliv na stabilitu systému a rokem 2008 stále se rostoucí schodek na důchodovém účtu.¹

V řadě zemí Evropy řeší problém stárnutí obyvatelstva způsobený zejména nízkou porodností a prodlužováním věku dožití. Důsledkem těchto procesů se zvyšuje počet ekonomicky neaktivních obyvatel a s tím rostou náklady na jejich zabezpečení. Na druhé straně klesá počet osob v produktivním věku a dochází k snižování výběru pojistného, které primárně slouží k hrazení dávek důchodového pojištění.²

Systém, který je stejně jako ten český, financován průběžně, je velmi citlivý na jakékoli demografické a ekonomické změny ve společnosti, jejich průběh negativně ovlivňuje udržitelnost důchodového systému v dnešní podobě. Stabilizace v této oblasti je předmětem mnoha diskuzí odborné i laické veřejnosti, přičemž dnes již málokdo pochybuje o nezbytnosti reformy.

---

¹ ČSSZ. *Příjmy a výdaje na sociálním zabezpečení*. [online]. Praha : Česká správa sociálního zabezpečení, 2013 [cit. 8. června 2013]. Dostupné z WWW: <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/statistiky/ekonomicke-ukazatele/prijmy-a-vydaje-na-socialni-zabezpeceni/prijmy-a-vydaje-na-socialni-zabezpeceni.htm>.

² Demografie. *Stárnutí: Vývoj* [online]. Demografie, 2013 [cit. 23. dubna 2012]. Dostupné z WWW: <http://www.demografie.info/?cz_demstarnutivvyvoj>.

Česká transformace byla zahájena v devadesátých letech minulého století přechodem od zabezpečovacího zpět k pojišťovacímu systému, s hlavním cílem vytvořit moderní systém penzijního pojištění. Tento proces pokračoval řadou parametrických změn, které se snažily o narovnání penzijního systému. Několikaletá diskuse nad velkou reformou na úrovni odborné, politické i laické v roce 2013 vyústila ve vznik třípilířového důchodového systému.

1 CÍLE A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Hlavním cílem bakalářské práce je prostřednictvím zhodnocení jednotlivých klíčových právních úprav provést genezi vývoje, kterým prošel český penzijní systém od roku 1990 do současnosti. Popsat a zdůvodnit demografické a ekonomické příčiny nestability a uvést jednotlivé reformní kroky, které byly učiněny ke stabilizaci systému, od parametrických změn až po velkou důchodovou reformu. Dílčím cílem je pak pomocí dotazníku zhodnotit, jak je současná situace vnímána občany, zda mají povědomí o reformě a jestli v nich stav penzijního systému vyvolává obavy z budoucnosti.

Historickým kořenům penzijního systému bude věnována první kapitola, objasňující začátky důchodového zaopatření ze strany státu tak, jak je upravovaly právní normy od konce 18. století po devadesátá léta minulého století. Ve větší míře a detailněji bude v druhé kapitole analyzována cesta ke konečné podobě reformy, aspekty, které měly vliv na dlouhotrvající proces, jenž vedl ke konsensu nad její konečnou podobou. Zároveň budou zmíněny důvody především ekonomické a demografické, které činí systém nestabilním a vytváří nutnost reformy. Vymezení současné poreformní právní úpravy je tématem třetí kapitoly, která přináší charakteristiku současného třípilířového důchodového systému.

Úkolem druhé, praktické, části práce bude prostřednictvím kvantitativního výzkumného šetření odpovědět na otázky, jaké mají občané povědomí a jak přijímají reformu penzijního systému, zda se cítí být dostatečně zajištěni ze strany státu a nevzbuzují-li v nich probíhající změny obavy z budoucnosti. Pro zjištění potřebných dat bude zvoleno standardní dotazníkové šetření, které umožňuje získání velkého počtu údajů za poměrně krátký časový úsek. Zjištěné údaje budou interpretovány pomocí tabulek a grafů a porovnány s předem stanovenými pracovními hypotézami.

Závěr bakalářské práce bude rekapitulovat poznatky a dílčí analýzy jednotlivých reformních kroků, shrnovat výsledky šetření a předkládat úvahy o možnostech ustálení důchodového systému v České republice prostřednictvím návrhů úprav v penzijní oblasti, ale i komplexně v oblasti sociální politiky státu.

Základním zdrojem k zjištění údajů v bakalářské práci bude analýza literárních pramenů, legislativních norem a dalších dokumentů, následná syntéza informací získaných z těchto zdrojů bude součástí řešené problematiky v každé kapitole. Vzhledem ke zvolenému tématu budou tedy v práci použity především metody: kvantitativní výzkum, sběr dat, analýza dat, syntéza výsledků, dedukce, deskripce a komparace.

Pro praktickou, výzkumnou, část práce byly stanoveny čtyři hypotézy:

Hypotéza č. 1:

Většina lidí se již dnes zabezpečuje na stáří.

Hypotéza č. 2:

Většina lidí cítí v souvislosti s důchodovou reformou obavy ze své budoucnosti.

Hypotéza č. 3:

Většina lidí se cítí být nedostatečně informována o změnách v důchodovém systému.

Hypotéza č. 4:

Povědomí o konkrétních reformních krocích je v současné společnosti nedostatečné.

2 HISTORIE ČESKÉHO PENZIJNÍHO SYSTÉMU

Při vědomí toho, že žádná reforma nemůže být „stavbou na zelené louce“ a že je nutné vycházet z tradice, je na úvod zařazena kapitola, která poskytne pohled na historické kořeny českého penzijního zabezpečení.

Myšlenky na zabezpečení osob v případě stáří, nemoci, vzniku invalidity se na našem území objevují již ve středověku. I když dlouho přetrvával názor, že se jedná pouze o záležitost soukromou nebo církevní. V 15. století byly zejména mezi horníky vytvářeny tzv. svépomocné podpůrné spolky, které poskytovaly pomoc a podporu starým, nemocným nebo pozůstalým. První zmínka o tzv. hornické pokladně, do které si horníci střídali ze svých platů na penzi, se datuje do roku 1527. O chudé a nemocné pečovala nejprve hlavně církev, později byla tato povinnost přenesena na obce. Pokusy o důchodové zabezpečení s účastí státu se koncem 18. století objevují v Rakousko – Uhersku, kdy byl za vlády Marie Terezie v roce 1771 vydán první důchodový zákon, tzv. *normál* - Penzijní normál pro vdovy a sirotky po zaměstnancích, kteří věrně sloužili. Během vlády Josefa II, roku 1781, vyšel Penzijní normál pro zaměstnance, kteří alespoň po deseti letech uspokojivé služby se stali neschopnými práce. Oba zákony (normály), které poskytovaly penzijní zabezpečení státním úředníkům a jejich rodinám pro případ nemoci, stáří nebo úmrtí tvoří základ pro institut tzv. státního sociálního zaopatření na našem území.³

2.1 Právní úpravy důchodového pojištění do roku 1945

Za dobu vzniku moderního sociálního zabezpečení lze počítat až 19. století. S rozvojem průmyslu, hospodářství a v souvislosti s celkovým společenským pokrokem vznikaly *Svépomocné pokladny*, jejichž činnost korigoval stát. Formou zákonů ukládal továrníkům, živnostníkům povinnost za své zaměstnance platit pojistné. Tyto pokladny, později fondy a spolky fungovaly na principu dobrovolnosti, což se ukázalo jako nedostačující, a vznikla myšlenka zavést princip povinného pojištění. První povinné sociální pojištění bylo zavedeno po vzoru Bismarckova modelu sociálního pojištění pro

---

³ TRÖSTER, P. *Právo sociálního zabezpečení*. Praha, 2008. s. 25-28.

rakouskou část Rakousko - Uherska, jehož součástí byly i české země krátce v roce 1888, kdy byly přijaty: *zákon o úrazovém pojištění dělníků*, *zákon o nemocenském pojištění dělníků* a v roce 1889 *zákon o bratrských pokladnách*, tzv. Taafeho zákony. Tyto tři zákony zavedly povinné veřejnoprávní pojištění.⁴

Nově vzniklé Československo v roce 1918 převzalo právní řád Rakousko-Uherska. Staré zákony byly postupně novelizovány, nebo nahrazeny novými. Nejvýznamnějším počinem bylo vydání **zákona č. 221/1924 Sb. z., o pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity a stáří**. Jak vyplývá z názvu zákona, došlo zde ke spojení nemocenského a důchodového pojištění do jednoho předpisu. Zákon upravoval právní vztahy důchodového a nemocenského pojištění až do roku 1948. Na starobní důchod měl dle tohoto zákona nárok pojištěnec, který dosáhl 65 let. Pro pozůstalé byl zaveden důchod vdovský, vdovecký, sirotčí a odbytné (tj. jednorázová dávka pro pozůstalé). Současně mohly být poživatelům starobního nebo invalidního důchodu vypláceny příplatky na děti, o které poživatel důchodu pečoval, mladší 17 let. Zákon byl několikrát měněn, byl vnímán jako zákon základní, podle kterého jsou pojištění všichni zaměstnanci, kteří nejsou výslovně z tohoto zákona vyjmuti. Mezi vyloučené se počítali zejména státní zaměstnanci a soukromí úředníci, kteří byli zabezpečeni jiným zákonem a výhodněji.⁵

Výběr pojistného na nemocenské pojištění prováděly v době První republiky nemocenské pojišťovny, organizaci a řízení důchodového pojištění vykonávala Ústřední sociální pojišťovna se sídlem v Praze. Pojištění soukromých zaměstnanců zabezpečoval Všeobecný penzijní ústav v Praze. Vzniká také zvláštní pojišťovací soudnictví. Zaměstnavatele a jejich odpovědné zaměstnance bylo možné potrestat za neplacení pojistného či za porušení povinností důležitých pro administrativní pořádek a fungování sociálního pojištění.⁶

---

⁴ TRÖSTER, P. *Právo sociálního zabezpečení*. Praha, 2008. s. 28-30.

⁵ Československo. Zákon č. 221 ze dne 9. října 1924 o pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity a stáří. In *Sbírka zákonů a nařízení státu Československého*. 1924, částka 112, s. 1225 – 1268.

⁶ ČSSZ. *80.let sociálního zabezpečení* [online]. 2004 [cit. 28. ledna 2013]. Dostupné z WWW: <http://www.cssz.cz/NR/rdonlyres/5572A3BE-22CD-46D3-A31F-2BA0076C1C63/0/publikace_80letSP.pdf>.

Okruh pojištěných osob se rozšířil zákonem č. 26/1929 Sb., o **penzijním pojištění** soukromých zaměstnanců ve vyšších službách. Zákon zaváděl povinné pojištění například pro kancelářské úředníky, lékaře, novináře, obchodní cestující.

I přes pokrokovost výše uvedených zákonů bylo sociální pojištění v období první republiky organizačně roztržštěné a počet vyplácených důchodů po celá třicátá léta poměrně nízký. Ještě v roce 1930 bylo v celém Československu s téměř 15 miliony obyvatel vypláceno jen 167 tisíc penzí. (viz. graf č. 1). Tento stav trval až do roku 1945.⁷

Graf 1: Počty vyplácených dávek⁸

2.2 Právní úpravy důchodového pojištění mezi roky 1945 a 1989

Doba okupace nepřinesla v oblasti důchodového pojištění významnější změny. Došlo pouze k úpravám zákonů, kterými se měla česká oblast důchodového pojištění přiblížit tehdejšímu politickým, hospodářským a sociálním podmínkám. Po skončení druhé světové války bylo v zásadě převzato zákonodárství první republiky, které však již v mnoha ohledech nevyhovovalo. V oblasti sociální byla situace odlišná než před válkou a značně složitá, proto byla brzy sestavena komise, jejímž úkolem bylo vytvořit zákon, kterým se vytvoří jednotná soustava národního pojištění všech občanů proti sociálním událostem (stáří, nemoc, mateřství, ztráta živitele a úraz). Stalo se tak

⁷ MPSV. *Penze jsou mladší, než si možná myslíte* [online]. Praha : MPSV ČR, 2011 [cit. 10. ledna 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/11617>>.

⁸ Vlastní sestavení dle: MPSV. *Penze jsou mladší, než si možná myslíte* [online]. MPSV 2011, [cit. 10. ledna 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/11617>>.

k 1. 10. 1948, kdy vstoupil v platnost **zákon č. 99/1948 Sb., o národním pojištění**, který zavedl důchodové pojištění i pro dříve nepojištěné skupiny pracujících. Důchodové pojištění dle tohoto zákona bylo povinné pro všechny výdělečně činné obyvatele republiky. Přiznávanými dávkami byly: důchod starobní, invalidní, vdovský, sirotčí, dále důchod manželky nebo družky, sociální důchod a odškodnění za pracovní úrazy. Důchod mohl být zvýšen o výchovné nebo bezmocnost. Nárok na dávky důchodového pojištění měl občan, který v posledních pěti kalendářních letech získal alespoň čtyři roky pojištění. Nově zavedený sociální důchod byl určen těm, kteří nezískali nárok z vlastního pojištění, kteří ale byli potřební a nemohl i z důvodu nemoci získat prostředky k obživě prací.^{9,10}

V roce 1948 se nositelem národního pojištění stala Ústřední národní pojišťovna. Péče o válečné poškozence a oběti války byla prováděna v tomto období nejprve státními úřady pro válečné poškozence a oběti války a fašistické perzekuce, které v roce 1952 splynuly s národním důchodovým zabezpečením. V roce 1951 bylo odděleno důchodové pojištění od nemocenského. Prováděním důchodového pojištění byl pověřen nově vzniklý Státní úřad důchodového zabezpečení. Správu nemocenského pojištění začala vykonávat Ústřední rada odborů – ÚRO.¹¹

Období po roce 1948 bylo velmi poznamenáno přicházejícím socialismem, docházelo k postupnému přechodu od pojišťovacího principu na systém sociálního zabezpečení, kdy se o všechny občany stará jen stát. Prvním zákonem, který byl plně založen na principu zabezpečovacím, byl **zákon č. 55/1956 Sb., o sociálním zabezpečení**, který nově zavádí invalidní a částečný invalidní důchod jako dva různé důchody pro všechny pojištěnce a definuje tři pracovní kategorie podle náročnosti výkonu práce v zaměstnání, rizikovosti a namáhavosti. Z důchodového zabezpečení byly při splnění podmínek vypláceny důchody (starobní, invalidní a částečný invalidní, vdovský, vdovecký, sirotčí, manželky, za výsluhu let, osobní, sociální), výchovné k důchodům a zvýšení důchodu pro bezmocnost. Sociální důchod byl vyplácen jen jako dávka fakultativní (nenároková) potřebným osobám starším 65 let nebo invalidním.

---

⁹ KREBS, V. *Sociální politika*. Praha, 2007, s. 171-172.

¹⁰ Československo. Zákon č. 99 ze dne 15. dubna 1948 o národním pojištění. In *Sbírka zákonů a nařízení republiky Československé*. 1948, částka 41, s. 855 - 913.

¹¹ ČSSZ. *80.let sociálního zabezpečení* [online]. 2004 [cit. 28. ledna 2013]. Dostupné z WWW: <http://www.w.cssz.cz/NR/rdonlyres/5572A3BE-22CD-46D3-A31F-2BA0076C1C63/0/publikace_80letSP.pdf>.

V letech, kdy platil zákon č. 55/1956 Sb., rostly výdaje na důchodové zabezpečení rychleji než národní důchod. Systém preferencí zavedený tímto zákonem vedl k oslabení principu uniformity, tedy snaze zabezpečit všechny oprávněné osoby podle stejných a jednotných pravidel.¹²

V šedesátých letech minulého století, v souvislosti se slabou efektivitou hospodářství a nepříznivým ekonomickým rozvojem, došlo ke zhoršení i v oblasti důchodového zabezpečení. Reforma sociálního zabezpečení z roku 1964, která byla realizována zákonem č. **101/1964 Sb., o sociálním zabezpečení**, přinesla zavedení daně z důchodu, zrušení možnosti souběžného vyplácení důchodu a výdělků a prodloužení doby zaměstnání, potřebné pro nárok na plný starobní důchod, z dosavadních 20 na 25 let. Ženám se začala započítávat doba péče o děti ve věku do tří let do doby zaměstnání, nově byla zavedena pevná hranice starobního a invalidního důchodu a dle § 3 zákona č. 101/1964 Sb. byly poskytovány tyto dávky: důchod starobní, invalidní a částečně invalidní, vdovský, sirotčí a dále výchovné k důchodům a výchovné pro bezmocnost.¹³

Další, méně rozsáhlá změna sociálního zabezpečení proběhla v roce 1975 s přijetím **zákona č. 121/1975 Sb., o sociálním zabezpečení**, kdy byl zaveden jednotný systém sociálního zabezpečení pro všechny pracující, včetně družstevních rolníků a k vypláceným dávkám přibyl důchod za výsluhu let a částečný důchod za výsluhu let. Zákon se více než stabilizací systému zabýval zabezpečením rodin s dětmi v souvislosti s tehdejšími propopulačními opatřeními.¹⁴

Posledním zákonem, který vznikl v letech osmdesátých ještě na základě zabezpečovacího principu byl **zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení**, který řešil problém reálného poklesu hodnoty důchodů tím, že zavedl možnost pravidelného zvyšování důchodů se zřetelem na růst mezd, zrušil invalidní důchod za výsluhu let a novelizací v roce 1991 zavedl vdovecké důchody.¹⁵

---

¹² BISKUP, J. Geneze právních úprav československého důchodového zabezpečení od roku 1948 do roku 1990. *Národní pojištění*. 2001, č. 8-9, s. 4-5.

¹³ BISKUP, J. Geneze právních úprav československého důchodového zabezpečení od roku 1948 do roku 1990. *Národní pojištění*. 2001, č. 8-9, s. 9-10.

¹⁴ TRÖSTER, P. *Právo sociálního zabezpečení*. Praha, 2008. s. 33.

¹⁵ BISKUP, J. Geneze právních úprav československého důchodového zabezpečení od roku 1948 do roku 1990. *Národní pojištění*. 2001, č. 8-9, s. 11.

Po celou dobu komunistického režimu měly vliv na přiznání dávky a jejich výši takové skutečnosti, které nesouvisely s penzijním pojištěním, jako např. politické preference nebo příslušnost k buržoazii. Tehdejší systém sociálního zabezpečení byl nákladný, nereagoval na hospodářský vývoj, reálnou hodnotu mezd a stav ekonomiky. Na nízké úrovni byla odpovědnost zaměstnavatelů za své pracovníky a občanů za svou budoucnost. Důchodové zabezpečení se nepřipravovalo na změny ve složení společnosti a nenabízelo prostor pro rozhodování jednotlivce o době odchodu do starobního důchodu. Toto dědictví přešlo do odpovědnosti nově vzniklé Československé federativní republiky, která se hned od počátku snažila o jeho změnu.

2.3 Důchodové pojištění po roce 1989

Po roce 1989 započala transformace celého sociálního systému. Součástí sociální reformy byla změna v celkové koncepci zabezpečení a jeho rozdělení na tři typy dávek, které se poskytují ze sociálního zabezpečení – dávky důchodového a nemocenského pojištění, dávky státní sociální podpory a státní sociální pomoci. V oblasti důchodového pojištění tento nový pohled znamenal také přechod od principu zabezpečovacího k principu pojistnému.¹⁶

Velkorysost tehdejšího důchodového systému spočívala zejména v podmínkách vzniku nároku na dávky, kdy některé skupiny obyvatel byly zvýhodňovány oproti jiným. Financování probíhalo ze státního rozpočtu, příspěvky do systému byly nedefinovanou součástí daní. K dalším znakům patřila nepřipravenost na demografický vývoj ve směru stárnutí populace, snižování porodnosti a prodlužování věku dožití, neexistence valorizačního mechanismu, diskriminace osob samostatně výdělečně činných, nemožnost přenosu získaných důchodových nároků z a do jiných zemí a také neexistence možnosti individuálního soukromého připojištění. Bylo nezbytné provést reformu důchodového zabezpečení, to znamená provést zásadní změny, které přinesou na jedné straně zlepšení současného stavu, na druhé straně však i určitá omezení, nutná k udržení únosných nákladů na důchody.¹⁷

---

¹⁶ BREJCHA, A., ŠANTRŮČEK, V. *Zákon o důchodovém pojištění*, Praha, 1996, s. 13.

¹⁷ KRÁL, J. Vývoj po roce 1990 a hlavní principy další reformy. *Národní pojištění*. 2001, č. 8-9. s. 12-13.

Prvním počinem byla v roce 1990 novelizace zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, kterou byla odstraněna diskriminace osob samostatně výdělečně činných a zrušeny preference některých povolání (horníci). Legislativní proces, který měl za cíl vytvoření nového systému důchodového pojištění v České republice, pokračoval **zákonem č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení**, který obsahuje dodnes platnou úpravu základních procesních vztahů nejen důchodového pojištění, ale i pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, státní sociální podpory, pomoci v hmotné nouzi a sociální péče. Definuje způsob provádění důchodového pojištění včetně povinností pojištěnců, zaměstnavatelů a příjemců důchodů, jejich odpovědnosti, zakládá a určuje působnost České správy sociálního zabezpečení.¹⁸

Právní úprava vztahů financování důchodového pojištění byla reformována s účinností **zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti**, když bylo v roce 1993 zavedeno průběžné financování. Pojistné se začalo odvádět jako zvláštní platba mimo daňový systém a pro stanovení výše důchodu se stala, rozhodnou doba účasti na důchodovém pojištění spolu s výší vyměřovacího základu. Příjmy i výdaje na důchodové zabezpečení však až do konce roku 1995 zůstaly i nadále součástí státního rozpočtu. K vytvoření samostatného účtu došlo až v roce 1996, kdy už na něm nebyl žádný přebytek pojistného.¹⁹

Obsahem zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti je základní úprava:²⁰

- osobního a věcného rozsahu pojistné povinnosti,
- vyměřovacího základu pro stanovení pojistného,
- rozhodného období pro zjištění vyměřovacího základu,
- sazeb pojistného, způsobu placení pojistného,
- penále a pokut.

---

¹⁸ ČESKO. Zákon č. 582 ze dne 17. prosince 1991 o organizaci a provádění sociálního zabezpečení. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1991, částka 111, s. 2890 – 2920. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=582/1991&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>.

¹⁹ KREBS, V. *Sociální politika*. Praha, 2007, s. 192-195.

²⁰ BREJCHA, A., ŠANTRŮČEK, V. *Zákon o důchodovém pojištění*, Praha, 1996, s. 28.

Možnost získat doplňkové příjmy nad rámec povinného důchodového zabezpečení byla realizována **zákonem č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění**. Základní charakteristikou tohoto, dnešní terminologií řečeno, třetího pilíře důchodového zabezpečení, je, že je dobrovolný, fondově financovaný, podporovaný státem formou příspěvku a je spravován soukromými fondy.²¹

Pětileté úsilí o změnu sociálního zabezpečení u nás vyvrcholilo v roce 1995, vydáním nového základního hmotněprávního předpisu, zákona **č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění**, (dále jen „zákon o důchodovém pojištění“), který upravuje nároky na důchody ze základního důchodového pojištění, způsob stanovení výše důchodů a podmínky pro jejich výplatu. Nová koncepce důchodového pojištění v tomto zákoně znamená přechod od principu zabezpečovacího k principu pojistnému.

Zákon o důchodovém pojištění určuje podmínky nároku na:²²

- a) starobní důchod
- b) invalidní důchod
- c) vdovský a vdovecký důchod
- d) sirotčí důchod

Předpis, který je s mnoha novelizacemi stále účinný, vymezuje:²³

- rozsah důchodového pojištění (stáří, invalidita a úmrtí živitele),
- okruh povinně pojištěných osob a nově přináší možnost dobrovolné účasti na pojištění,
- dobu pojištění a náhradní dobu pojištění,
- výpočtový základ, který je základem pro výši důchodové dávky,
- tzv. dvousložkovou konstrukci výpočtu důchodu, při níž se důchod skládá z pevné základní výměry a procentní výměry stanovené podle délky pojištění a výše výpočtového základu,
- ruší podmínku trvalého pobytu na území České republiky pro nárok na dávku,
- postupné zvyšování zákonné věkové hranice pro odchod do důchodu,
- tzv. valorizační mechanismus - zvyšování již přiznaných důchodů podle indexu spotřebitelských cen a jejich růstu.

---

²¹ KREBS, V. *Sociální politika*. Praha, 2007, s. 225 - 226.

²² BREJCHA, A., ŠANTRŮČEK, V. *Zákon o důchodovém pojištění*, Praha, 1996, s.33.

²³ BREJCHA, A., ŠANTRŮČEK, V. *Zákon o důchodovém pojištění*, Praha, 1996, s. 17 – 20.

3 DŮCHODOVÁ REFORMA

Důchodovou reformu nelze vnímat jako jednorázový akt, ale jako dlouhodobý proces, který se nějak vyvíjí a dynamicky mění, stejně, jako se mění společnost, jejíž je nedílnou součástí. V Českém penzijním systému probíhají změny od devadesátých let, prostřednictvím parametrických úprav v zákoně o důchodovém pojištění, přes zavedení penzijního připojištění až po komplexnější zásah do důchodového systému jako celku a vznik II. pilíře.²⁴

3.1 Geneze důchodové reformy

Nepříznivý demografický a ekonomický vývoj v České republice má za následek dlouhodobý deficit důchodového účtu a rostoucí výdaje na penze, které v České republice dosahují 10% HDP, v praxi to znamená 28% státního rozpočtu, tedy téměř 300 mld. Kč ročně. Od konce devadesátých let se vlády snažily zlepšit situaci prostřednictvím řady parametrických úprav zákona o důchodovém pojištění. Novelizacemi z let 1997, 2003, 2008 a 2011 byly v zákoně o důchodovém pojištění některé doby pojištění přehodnoceny na náhradní doby pojištění, byly zpřísněny valorizační podmínky a definice invalidity, zavedeno krácení vdovských a vdoveckých důchodů, dále bylo zavedeno postupné zvyšování věku pro odchod do důchodu, zpřísněny podmínky pro odchod do předčasného starobního důchodu a zavedeno postupné snižování rodičovské zásluhovosti a sjednocení důchodového věku pro muže a ženy.²⁵ K stabilizaci byly přijaty i změny v oblasti penzijního připojištění, které měly prostřednictvím daňových úlev a státních příspěvků motivovat občany k větší účasti na spoření. Opatření v oblasti parametrických změn se jevila jako nedostačující, extenzivní a zhoršující situaci seniorů v zemi. Nekoncepční rodinná politika státu, nedostatečná návaznost na daňový systém, též převažující konzumní styl života negativně ovlivňoval průběžný důchodový systém a vyvolával stále větší potřebu razantnějšího a komplexnějšího zásahu do důchodového systému jako celku.²⁶

---

²⁴ ŠKORPÍK, J., SUCHOMEL, M. a ŠTĚPÁNEK, M. Změny důchodového systému po "velké důchodové reformě". *Práce a mzda*. 2011, č. 11, s. 10. ISSN 0032-6208.

²⁵ *Sociální pojištění: Důchodové pojištění a nemocenské pojištění, Hlavní vývojové trendy do roku 2000*. Praha : MPSV ČR, 2001, s. 27.

²⁶ KAHOUN, V. *Sociální zabezpečení : vybrané kapitoly*. Praha, 2009, s. 271.

Prvním pokusem o rozsáhlejší reformaci se stal dokument „Koncepce dalšího pokračování penzijní reformy“ vypracovaný vládou v roce 2001 a na něj navazující návrh zákona o vzniku Sociální pojišťovny, instituce spravující účty nemocenského a sociálního pojištění obyvatel. Zákon, od kterého se očekávalo, že přinese větší transparentnost do hospodaření s peněžními prostředky na sociální pojištění, ale nebyl přijat.²⁷

V roce 2004 došlo k ustanovení *Výkonného týmu nezávislých expertů* tzv. *Bezděkovy komise*, která měla posoudit a vytvořit návrhy variant důchodové reformy podle zadání jednotlivých politických stran. Komise složená z odborníků na důchodovou problematiku, ekonomů a expertů delegovaných politickými stranami, se mezi lety 2004 – 2005 zabývala stavem povinné části českého penzijního systému, jeho vyhlídkami a možnostmi parametrických úprav. Vyhodnotila návrhy na reformu jednotlivých politických stran, definovala typy penzijních systémů a možnosti transformace. Názory a doporučení Výkonného týmu komise konstatovaly, že:²⁸

- a) tehdejší důchodový systém je rizikový, jak pro české občany, tak pro stát a ve stávající podobě povede k narůstání deficitu státního rozpočtu,
- b) důchodový systém musí být výrazně parametricky upraven,
- c) je nezbytné pokračovat ve zvyšování věkové hranice pro odchod do důchodu,
- d) je důležité zvýšení motivace starších osob k setrvání na trhu práce,
- e) vysoká míra příjmové solidarity snižuje motivaci k placení příspěvků do systému,
- f) řešení spočívá ve snížení sazby pojistného a odvedení jeho části do fondového pilíře – vznik II. pilíře,
- g) důležitá je zdrženlivost v oblasti valorizace důchodů,
- h) prvotní je nalezení co nejširší shody nad podobou dlouhodobého strategického cíle pro důchodovou reformu,
- i) zvolenou strategii reformy je nutně intenzivně, otevřeně a dlouhodobě komunikovat s veřejností s cílem získat podporu,
- j) spolu s reformou je potřeba vhodnou politikou na trhu práce vytvářet podmínky pro zvýšení míry zaměstnanosti,

---

²⁷ KRÁL, Jiří. Vývoj po roce 1990 a hlavní principy další reformy. *Národní pojištění*. 2001, roč. 32, č. 8-9, s. 12-20. ISSN 0323-2395.

²⁸ MPSV. *Závěrečná zpráva: Výkonný tým* [online] Praha : MPSV ČR, 2007 [cit. 26. května 2013]. Dstuné z WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/2235/zaverecna_zprava.pdf>.

k) je nezbytné také řešit problémy tzv. III pilíře – dobrovolného penzijního připojištění.

Vlivem zejména politických událostí nebylo v otázce důchodové reformy v rámci politické reprezentace dosaženo dohody až do počátku roku 2010, kdy na činnost Výkonného týmu navázal *Poradní expertní sbor* (dále jen „PES“), tzv. druhá Bezděková komise, jejímž cílem bylo „aktualizovat projekci státního důchodového systému a doporučit změny v důchodovém systému, které by jej učinily středně a dlouhodobě odolnějším vůči různým rizikům.“²⁹

Ve své závěrečné zprávě PES došel k závěru, že současný systém průběžného financování, jinak také PAYG (z anglického „Pay-As-You-Go“) je dlouhodobě neudržitelný, nadměrně solidární a že potřebuje reformu, která povede k jeho stabilizaci, přičemž upozorňuje, že nejvhodnější doba pro reformu již minula a nelze ji tudíž odkládat. Zpráva podmiňuje úspěšnost reformy společensko-politickou shodou nad její podobou. Základní doporučení PES zněla:³⁰

- a) pokračovat ve zvyšování důchodového věku tak, aby v roce 2035 byl důchodový věk 68 let pro muže i ženy,
- b) umožnit zřizovat zaměstnanecká penzijní pojištění pro riziková a zvláště namáhavá povolání,
- c) zrušit doživotní výplaty vdovských a vdoveckých důchodů,
- d) sjednotit výběr pojistného a daní – jednotné inkasní místo (JIM),
- e) reformu rozšířit o celkovou podporu státu rodinám s dětmi v oblasti daní,
- f) snížit sazbu pojistného na 23% a sjednotit sazbu DPH,
- g) zavést vícepilířovou strukturu systému - zavedení II. fondového pilíře, do kterého by 3% z 23 % sazby pojistného povinně přispívali všichni pojištěnci do 40 let,
- h) dosáhnout větší diverzifikace (rozdílnosti) českého důchodového systému – navýšit podíl důchodu z jiných peněz,

---

²⁹ MPSV. *Závěrečná zpráva PES* [online]. Praha : MPSV ČR, 2010 [cit. 21. dubna 2012].

Dostupné z WWW: < http://socialniporadce.mpsv.cz/files/clanky/182/2010_06_03_Zaverecna_zprava_final_cistopis.pdf>.

³⁰ MPSV. *Závěrečná zpráva PES* [online]. Praha : MPSV ČR, 2010 [cit. 21. dubna 2012].

Dostupné z WWW: < http://socialniporadce.mpsv.cz/files/clanky/182/2010_06_03_Zaverecna_zprava_final_cistopis.pdf>.

- i) *“Důchodová reforma nesmí ohrozit nároky současných důchodců ani osob ve věku blízkém důchodovému věku; může však změnit v zájmu vyrovnanější finanční bilance PAYG pravidla pro valorizaci vyplácených důchodů tak, aby byla vždy zachována alespoň reálná hodnota vyplácených důchodů.”*

Na průběh transformace má rozhodující význam nálezn Ústavního soudu č. 8/07 ze dne 23. září 2010, kterým soud doporučuje zrušit § 15 o redukcích osobního vyměřovacího základu důchodu v zákoně o důchodovém pojištění. Soud došel k závěru, že penzijní systém je přehnaně solidární a málo zásluhový, a že stát musí zvýšit penze lidem s vyšším platem. Na nálezn reagovala novela zákona o důchodovém pojištění, která přinesla pozvolnou změnu v redukcii osobního vyměřovacího základu. Po uplynutí přechodného období se zrušení redukcí v praxi projeví ve výši důchodu, který bude více zohledňovat individuální výši příjmu a tedy i výši odvodů do systému. *Malou důchodovou reformou*, jak je tato změna nazývána, došlo k posunu stávajícího českého průběžného systému směrem k posílení příspěvkové zásluhovosti.³¹

Dnešní podoba důchodové reformy začala svůj tvar získávat na přelomu let 2010 a 2011, kdy byla zveřejněna závěrečná zpráva PES, kterou následně podpořila i Národní ekonomická rada vlády. Politická vůle ke změnám důchodového systému byla v roce 2010 největší, odpovídá tomu i Programové prohlášení vlády z roku 2010, ve kterém byl jednoznačně deklarován zájem zvýšit diverzifikaci příjmů a průběžný důchodový systém doplnit možnostmi soukromých úspor. „Provést takovou reformu důchodového systému, aby byl dlouhodobě udržitelný a schopen reagovat na měnící se demografickou strukturu české společnosti.“³²

Po koaličních jednáních na konci roku 2010, následovala příprava návrhu zákona a vlastní legislativní proces, který na konci roku 2011 vyvrcholil vydáním zákona č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření (dále jen „zákon o důchodovém spoření“), zákona č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření a zákona č. 428/2011 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona

---

³¹ PŘIB, Jan. Důchodová reforma. *Průvodce pracovním právním předpisem*. 2011, č. 9, s. 17- 23.

³² VLÁDA ČR. *Programové prohlášení Vlády České republiky 2010* [online]. Vláda České republiky, 2010 [cit. 6. ledna 2013]. Dostupné z WWW: < http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/Programove_prohlaseni_vlady.pdf>.

o důchodovém spoření a zákona o doplňkovém penzijním spoření, které startují *Velkou důchodovou reformu* a k 1. 1. 2013 zásadně mění český důchodový systém. Nejedná se již o změny parametrické, ale o reformaci systémovou, která rozšiřuje dosavadní dvoupilířový systém na systém třípilířový. Reforma vytváří nové instituty, především II. důchodový pilíř - *dobrovolné důchodové spoření* a *doplňkové penzijní spoření* vytvořené transformací penzijního připojištění (III. pilíř). Do konečné podoby zákona o důchodovém spoření se nedostala původně navrhovaná povinná účast na spoření ve II. pilíři a tzv. mezigenerační bonus – možnost převést 1% z vyměřovacího základu na důchod rodičům.³³

Vícepilířová důchodová soustava přináší možnost lépe kombinovat solidární pojetí výplaty penzí s kapitálovými prvky spoření. Hlavním cílem reformy pro tehdejší vládu premiéra Nečase bylo do 30 let získat minimálně pro 50% občanů dodatečný důchod, který dosáhne alespoň jedné třetiny důchodu s průběžného (prvního) pilíře a kombinací státního a dodatečného důchodu zajistit přiměřený měsíční příjem občanům v penzi bez následného kolapsu státních financí.³⁴

3.2 Důvody důchodové reformy

Důchodová reforma zahrnuje aspekty právní, demografické, ekonomické, sociální a také politické. V demografických a ekonomických jevech můžeme spatřovat příčiny změn, sociální aspekty jsou pak spíše jejich následkem.

Ekonomické faktory

Na stabilitu důchodového systému mají vliv takové jevy jako růst ekonomiky, velikost státního dluhu a vývoj nezaměstnanosti. Výše vybraných prostředků přímo souvisí s výší výdělků ekonomicky aktivních obyvatel a tím přímo souvisí s politikou zaměstnanosti, vývojem na trhu práce a růstem mezd.³⁵

---

³³ MPSV. *Důchodová reforma* [online]. Praha : MPSV ČR, 2013[cit. 6. ledna 2013]. Dostupné z WWW: <<http://duchodovareforma.mpsv.cz/cs/>>.

³⁴ BOČAROVÁ, Z. Bez důchodové reformy se neobejdeme. *Národní pojištění*. 2013, č. 7, s. 3 – 6. ISSN 0323-2395.

³⁵ KREBS, V. *Sociální politika*. Praha, 2007, s. 166.

Porovnání příjmů a výdajů na dávky důchodového pojištění mezi lety 2009 až 2012 graficky znázorňuje tabulka č. 1. Z údajů je jednoznačně patrné, že rostoucí množství prostředků, které jsou vybrány, nestačí na pokrytí výplat všech dávek.

Tab. 1: Příjmy a výdaje na dávky důchodového pojištění³⁶

Důchodové pojištění	2009	2010	2011	2012
Příjmy	301,1	308,5	319,5	323,3
Výdaje	-331,6	-337,8	-359,1	-372,8
Příjmy - Výdaje	30,5	-29,3	-39,5	-49,4

Primárním zdrojem financování českých důchodů je pojistné na důchodovém pojištění, které je součástí pojistného na sociálním zabezpečení. Výše vybíraného pojistného je v České republice poměrně vysoké, řešit nedostatečné financování zvyšováním sazeb pojistného by přispívalo k nižší konkurenceschopnosti podniků, a vedlo by k zvyšování nezaměstnanosti. Současná hospodářská recese problém s financováním systému penzí ještě prohlubuje. Nízká míra zásluhovosti a slabá vazba mezi výší odvedeného pojistného a výší vypláceného důchodu snižuje ochotu občanů platit pojistné a potlačuje odpovědnost lidí za své příjmy ve stáří. Vytratila se i mezigenerační solidarita uvnitř rodiny.

Demografické faktory

Český penzijní systém byl do roku 2013 založen na průběžném financování (PAYG) a tvořen především jedním, hlavním pilířem. Příspěvky vybrané od ekonomicky aktivních obyvatel byly hned použity na výplatu důchodových dávek současným důchodcům. Tento typ systému stojící na mezigenerační solidaritě je velmi citlivý na demografické a ekonomické jevy ve společnosti. Nepříznivý vývoj především v oblasti skladby populace v České republice má za následek snižování počtu ekonomicky aktivních obyvatel a tudíž snižování počtu plátců pojistného. V roce 2010 připadalo na jednoho důchodce 1,8 plátců pojistného na sociálním pojištění, nedojde-li ke změnám parametrů systému, bude tento ukazatel v roce 2050 cca 1,2 plátce na jednoho příjemce důchodových dávek. Na celkový počet obyvatel působí především

³⁶ Vlastní sestavení dle: ČSSZ. *Příjmy a výdaje na sociálním zabezpečení*. [online]. Praha : Česká správa sociálního zabezpečení, 2013 [cit. 8. června 2013]. Dostupné z WWW: <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/statistiky/ekonomicke-ukazatele/prijmy-a-vydaje-na-socialni-zabezpeceni/prijmy-a-vydaje-na-socialni-zabezpeceni.htm>.

přirozená měna (narození-zemřelí), saldo migrace a délka života. Roste počet cizinců legálně dlouhodobě působící na našem území, přesto se v roce 2012 snížil počet obyvatel ČR o 8 tisíc.³⁷

Jak už bylo zmíněno demografická situace ve směru stárnutí populace je hlavním důvodem proč reformovat penzijní systém. Podle Projekce obyvatelstva České republiky do roku 2050, vypracované Českým statistickým úřadem, bude osob starších 65 let intenzivně přibývat, počet dětí naopak klesat. Podle střední varianty Projekce dojde do roku 2050 k více než zdvojnásobení počtu obyvatel ve věku nad 65 let (viz. tabulka č. 2), přičemž u nejstarších osob, tj. nad 85 let, dojde dokonce k zpětinásobení jejich dosavadního počtu.³⁸

Tab. 2: Projekce obyvatelstva České republiky 2010-2050 (střední varianta)³⁹

Základní věkové skupiny a jejich podíl v celé populaci									
Věk	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
0-14	13,6	13,8	13,7	13,2	12,6	12,2	12,2	12,4	12,4
15-64	70,9	68,1	66	65,3	64,5	63,6	60,9	57,9	56,3
65+	15,5	18,1	20,3	21,5	22,8	24,1	26,9	29,7	31,3

Migrací bude tento nepříznivý vývoj kompenzován přirozenou měrou jen po omezenou dobu, proto počet obyvatel České republiky v budoucnosti pravděpodobně poklesne pod současnou úroveň a jako celek bude obyvatelstvo zcela jistě stárnout. Počínaje rokem 2006 v České republice početně převažují osoby starší 65 let nad dětmi ve věku 0 až 14 let. Poměr těchto dvou složek populace, i nadále výrazně poroste, přičemž v polovině 20. let 21. století překročí hranici 150 seniorů na 100 dětí, na sklonku 30. let pak hranici 200 seniorů na 100 dětí.⁴⁰

³⁷ KORÍNEK, Tomáš. Důchodová reforma - penzijní připojištění. *Účetnictví v zemědělství*. 2012, č. 6. s. 25-28. ISSN 1212-9453.

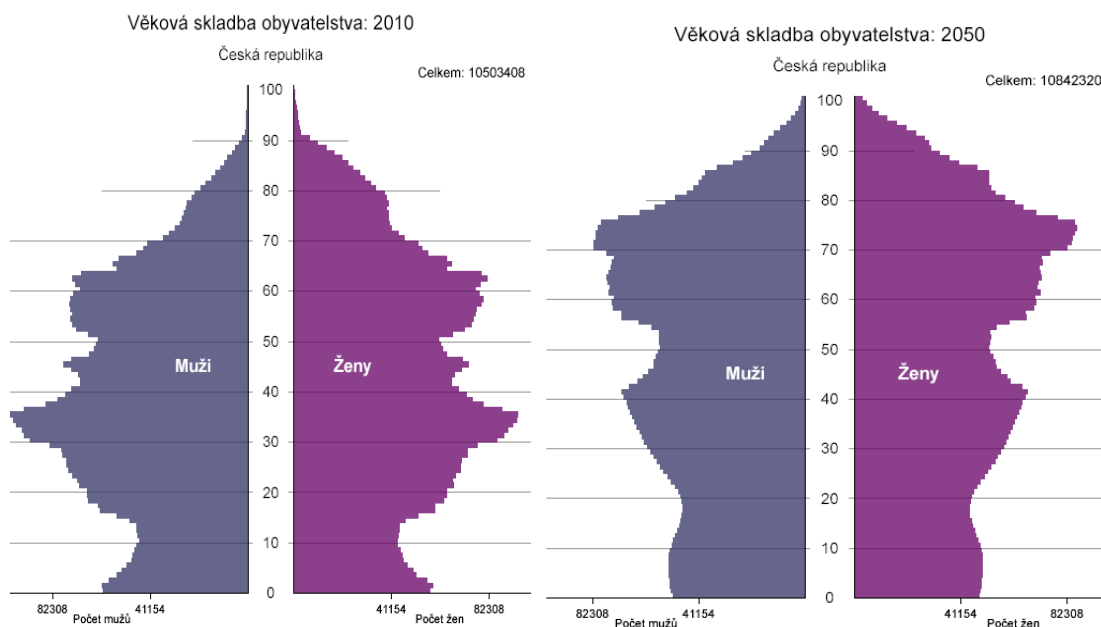
³⁸ Demografie. *Projekce obyvatelstva České republiky do roku 2050* [online]. Demografie, 2013 [cit. 2. června 2013]. Dostupné z WWW: <http://demografie.info/?cz_prognozyprojekcecr=>>.

³⁹ Vlastní sestavení dle: ČSÚ. *Populační prognóza ČR do r. 2050* [online]. Praha : Český statistický úřad, 2013 [cit. 12. ledna 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/p/4025-04>>.

⁴⁰ Demografie. *Stárnutí: Vývoj* [online]. Demografie, 2013 [cit. 23. dubna 2012]. Dostupné z: WWW: <http://www.demografie.info/?cz_demstarnutivyvoj>.

Změna ve věkové struktuře obyvatelstva České republiky mezi lety 2010 a 2050 je graficky znázorněna na obrázku č. 1.

Obr. 1: Věková skladba obyvatelstva 2010 - 2050⁴¹

Počet seniorů v populaci neovlivňuje jen snižování porodnosti, ale i proces, kterým je prodloužení celkové délky života. Mezi lety 1991 až 2008 stoupla naděje na dožití u mužů o 5,8 roku a u žen o 4,4 roku. Podle střední varianty Projekce obyvatelstva České republiky představovala celková délka dožití u mužů v roce 2009 74 let a u žen 80 let, přičemž do roku 2050 se očekává prodloužení délky dožití u mužů na 83 let a u žen na 88 let. Za zmínku stojí, že když byl současný systém zkonstruován (konec 19. stol), průměrná délka života byla o rok delší než věk odchodu do důchodu. Takže lidé se v průměru zajišťovali na rok a dnes je to zhruba na 20 let.⁴²

Ze všech dostupných prognóz do roku 2060 pro Českou republiku vyplývá:

- obyvatelstvo během 50 let výrazně zestárne, zdvojnásobí se počet osob nad 60 let,
- ani vyšší migrace trend stárnutí nezastaví,
- dojde k vyrovnání mezi kategoriemi ekonomicky aktivních a neaktivních osob.

⁴¹ČSÚ. *Stromy života* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2013 [cit. 8. června 2013]. Dostupné z WWW: < http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/stromy_zivota_do_roku_2066>.

⁴²Demografie, *Projekce obyvatelstva České republiky do roku 2050* [online]. Demografie, 2013 [cit. 2. června 2013]. Dostupné z WWW: < http://demografie.info/?cz_prognozyprojekcecr=>.

3.3 Důchodová reforma a EU

Stárnutí populace je společným znakem pro všechny státy v Evropě, počet osob starších 65 let se do roku 2060 zdvojnásobí. Počet osob v produktivním věku (20 až 59 let) bude naopak klesat. Ve srovnání s rokem 2010 se v celé Evropě prodlouží naděje na dožití do roku 2060 u mužů o 7,9 let a u žen o 6,5 let. Proto je i ze strany Evropské unie (dále jen „EU“) snaha motivovat členské státy k přijetí takových opatření, která by udržela stabilní státní penzijní systémy. Důchody představují velmi značný a stále rostoucí podíl veřejných výdajů: v současnosti v průměru více než 10 % HDP s možností nárůstu v celé EU na 12,5 % v roce 2060. V roce 2008 připadali na každého občana Evropské unie ve věku 65 a více let čtyři lidé v produktivním věku (15–64 let). Do roku 2060 klesne tento poměr na dva ku jednomu. Řada členských států EU již v uplynulých desetiletích přijala opatření zaměřená na změnu parametrů v souladu s fiskální udržitelností nebo prostřednictvím strukturálních změn jako je přechod od dávkově definovaných systémů k příspěvkově definovaným nebo zřízení povinných fondových pilířů.⁴³

Evropská komise se problematikou stárnutí a udržitelných důchodů zabývala a v roce 2012 členským státům doporučila pro stabilizaci systému posunovat věk odchodu do důchodu k 65 letům, vyrovnávat věk odchodu do důchodu u mužů a žen, podporovat větší diverzifikaci důchodových systémů a vedle toho věnovat pozornost opatřením zlepšující postavení osob v předdůchodovém věku na trhu práce, vytvářet příznivé pracovní podmínky tak, aby se lidé vyššího věku co nejdéle udrželi v pracovním procesu. Evropská komise dále navrhuje přizpůsobit věku organizaci práce, podporovat celoživotní učení a bojovat proti věkové diskriminaci na trhu práce, tak aby se míra zaměstnanosti starších pracovníků zvyšovala. Dalším opatřením by měly být programy na podporu aktivního a zdravého stárnutí a systém zabezpečení osob, které vykonávaly namáhavá zaměstnání – znovuoobnovování zaměstnaneckých penzijních fondů. V návrhu je též doporučována větší transparentnost důchodů, aby lidé mohli v souvislosti se svým důchodovým příjmem včas přijímat kvalifikovaná rozhodnutí. Současná krize veřejného dluhu jasně ukazuje, jak je pro EU jako celek

---

⁴³ *Bílá kniha: Agenda pro přiměřené, udržitelné a spolehlivé důchody*. Brusel, 2012, s. 2 - 10.

důležité, aby každý členský stát uspěl v řešení stávajících výzev svého důchodového systému.⁴⁴

Směrem k České republice EU v oblasti důchodů doporučuje: „Zavést plánovanou důchodovou reformu v zájmu udržitelnosti veřejných financí a zajištění přiměřenosti budoucích důchodů. Úsilí by se mělo dále soustředit na další změny veřejného pilíře, aby systém v budoucnosti nevytvářel fiskální nerovnováhu, a na podporu soukromého spoření. Za účelem zvyšování věku skutečného odchodu do důchodu by mohla být zohledněna například vazba mezi zákonnou věkovou hranicí pro odchod do důchodu a nadějí na dožití. Zajistit aby plánovaný fondový systém získal širokou účast a byl navržen tak, aby byly náklady na jeho správu transparentní a nízké.“⁴⁵

---

⁴⁴ Bílá kniha: Agenda pro přiměřené, udržitelné a spolehlivé důchody. Brusel, 2012, s. 12 – 15.

⁴⁵ Bílá kniha: Agenda pro přiměřené, udržitelné a spolehlivé důchody. Brusel, 2012, s. 26.

4 SOUČASNÝ DŮCHODOVÝ SYSTÉM

Podstatou české penzijní soustavy je k 1. 1. 2013 třípilířový systém, tvořený základním stávajícím důchodovým zabezpečením (I. pilíř), dobrovolným důchodovým spořením (II. pilíř) a doplňkovým penzijním spořením (III. pilíř).

4.1 I. pilíř

První pilíř tvoří dnešní státní průběžný důchodový systém, financovaný ze sociálního pojištění, respektive jeho části – povinného důchodového pojištění. Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení určuje výši sazby pojištění, která je 28% z hrubé mzdy nebo 25% hrubé mzdy pro ty, kteří vstoupili do II. pilíře. Důchody vyplácené z českého důchodového pojištění jsou starobní řádné a předčasné, invalidní, a pozůstalostní důchody.⁴⁶

Podmínkou pro vznik nároku na *starobní důchod* je dosažení potřebného důchodového věku a potřebné doby pojištění, která bude až do roku 2018 postupně zvyšována (viz. tabulka č. 3).

Tab. 3: Potřebná doba pojištění pro odchod do starobního důchodu⁴⁷

Kalendářní rok, v němž je dosaženo důchodového věku	Potřebná doba pojištění
2012	28 let
2013	29 let
2014	30 let
2015	31 let
2016	32 let
2017	33 let
2018	34 let
po roce 2018	35 let

⁴⁶ ČSSZ. *Důchodové pojištění* [online]. Praha : Česká správa sociálního zabezpečení, 2013 [cit. 1. června 2013]. Dostupné z WWW: < <http://www.cssz.eu/cz/duchodove-pojisteni/>>.

⁴⁷MPSV. *Důchodová reforma* [online]. Praha : MPSV ČR, 2011 [cit. 6. ledna 2013]. Dostupné z WWW: < <http://duchodovareforma.mpsv.cz/cs/>>.

Výše potřebného věku pro vznik nároku na starobní důchod se v současné právní úpravě zákona o důchodovém pojištění mění v závislosti na datu narození. Důchodový věk osob narozených před rokem 1936 je u mužů 60 let a u žen 53 až 57 let podle počtu vychovaných dětí, pojištěncům narozeným mezi lety 1936 až 1977 je důchodový věk postupně zvyšován po měsících a mizí zohledňování počtu vychovaných dětí. (viz. příloha č. 1). Ženám i mužům, narozeným po roce 1977 se důchodový věk stanoví tak, že se k věku 67 let přičte takový počet kalendářních měsíců, který odpovídá dvojnásobku rozdílu mezi rokem narození pojištěnce a rokem 1977.⁴⁸

Výše starobního důchodu se skládá ze dvou složek základní výměry, která je nyní stanovena pevnou částkou 2330 Kč měsíčně a procentní výměry která se stanoví individuálně procentní sazbou z výpočtového základu podle získané doby pojištění. Výpočtový základ se určí redukcí osobního vyměřovacího základu, což je měsíční průměr úhrnu ročních vyměřovacích základů pojištěnce za rozhodné období. Za roční vyměřovací základ pojištěnce se považuje úhrn vyměřovacích základů (výdělků) za jednotlivý kalendářní rok rozhodného období vynásobený koeficientem nárůstu všeobecného vyměřovacího základu. Zákon o důchodovém pojištění též umožňuje přiznání předčasného starobního důchodu pojištěnci, který splnil potřebnou dobu pojištění, a do dosažení důchodového věku mu zbývají maximálně tři roky. Částka důchodu je krácena na výpočtovém základu a to o 0,9% až 1,5% za každých 90 dní, o které jde pojištěnec dříve do důchodu.⁴⁹

Z důchodového pojištění jsou hrazeny též pozůstalostní – vdovské/vdovecké a sirotčí důchody. Vdova nebo vdovec má nárok na *vdovský nebo vdovecký důchod* po manželovi nebo manželce, jestliže zemřelý/á:⁵⁰

- a) pobíral/a starobní důchod nebo
- b) pobíral/a invalidní důchod nebo

---

⁴⁸ ČESKO. Zákon č. 155 ze dne 30. června 1995 o důchodovém pojištění. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1995, částka 41, s. 1986 – 2011. Dostupné z WWW: < http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=155/1995&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>.

⁴⁹ ČSSZ. *Důchodové pojištění* [online]. Praha : Česká správa sociálního zabezpečení, 2013 [cit. 1. června 2013]. Dostupné z WWW: < <http://www.cssz.eu/cz/duchodove-pojisteni/>>.

⁵⁰ *Sociální pojištění* 2013. Ostrava, 2013. s. 150.

- c) ke dni smrti splnil/a podmínku potřebné doby pojištění pro nárok na invalidní důchod nebo
- d) ke dni smrti splnil/a podmínky nároku na starobní důchod nebo
- e) zemřel/a následkem pracovního úrazu.

Na pozůstalostní důchod má nárok každá vdova nebo vdovec po dobu jednoho roku a následně pak pokud:⁵¹

- a) pečuje o nezaopatřené dítě,
- b) pečuje o dítě, které je závislé na péči jiné osoby,
- c) pečuje o své rodiče nebo rodiče zemřelého manžela/manželky,
- d) je invalidní ve třetím stupni, nebo
- e) dosáhl/a věku o 4 roky nižšího, než činí důchodový věk muže stejného data narození.

Nezaopatřené dítě bude pobírat *sirotčí důchod* po svém rodiči (osvojiteli) nebo po osobě, která dítě převzala do péče, jestliže rodič (osvojitel) nebo tato osoba:⁵²

- a) pobíral/a starobní důchod nebo
- b) pobíral/a invalidní důchod (bez ohledu na stupeň invalidity) nebo
- c) ke dni smrti splnil/a podmínku potřebné doby pojištění pro nárok na invalidní důchod nebo
- d) ke dni smrti splnil/a podmínky nároku na starobní důchod nebo
- e) zemřel/a následkem pracovního úrazu.

Osobám, jejichž pracovní schopnost z důvodu nepříznivého zdravotního stavu poklesla, je z dávek důchodového pojištění vyplácen *invalidní důchod*.

---

⁵¹ *Sociální pojištění 2013*. Ostrava, 2013. s. 151.

⁵² ČSSZ. *Důchodové pojištění* [online]. Praha : Česká správa sociálního zabezpečení, 2013 [cit. 1. června 2013]. Dostupné z WWW: < <http://www.cssz.eu/cz/duchodove-pojisteni/>>.

V § 39 zákona o důchodovém pojištění je pokles pracovní schopnosti popsán jako „*pokles schopnosti vykonávat výdělečnou činnost v důsledku omezení tělesných, smyslových a duševních schopností ve srovnání se stavem, který byl u pojištěnce před vznikem dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu.*“⁵³

Podle míry poklesu pracovní schopnosti rozlišujeme 3 stupně invalidity, jestliže pracovní schopnost pojištěnce poklesla:

- a) nejméně o 35 %, avšak nejvíce o 49 %, jedná se o invaliditu prvního stupně,
- b) nejméně o 50 %, avšak nejvíce o 69 %, jedná se o invaliditu druhého stupně,
- c) nejméně o 70 %, jedná se o invaliditu třetího stupně.⁵⁴

Výběrem pojistného na sociální zabezpečení, evidencí všech pojištěnců, rozhodováním o nároku na dávku, výpočtem a výplatou dávek důchodového pojištění je dle zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení pověřena Česká správa sociálního zabezpečení, která je samostatnou rozpočtovou organizací podřízenou Ministerstvu práce a sociálních věcí. Mimo to vykonává působnost i v oblasti lékařské posudkové služby a nemocenského pojištění. O nároku na důchod, jeho výši a výplatě rozhoduje, v případě příslušníků ozbrojených sil, Odbor sociálního zabezpečení Ministerstva vnitra ČR.⁵⁵

V roce 2011 bylo měsíčně Českou správou sociálního zabezpečení vyplaceno 3,5 mil. důchodů, z toho 2,3 mil. starobních. Výdaje na důchody celkem činily 359 233 999 Kč, z toho náklady na starobní důchody tvořily 284 614 254 Kč. Průměrná výše starobního důchodu v roce 2011 muže byla 11.700 Kč a ženy 9.584 Kč.⁵⁶

---

⁵³ ČESKO. Zákon č. 155 ze dne 30. června 1995 o důchodovém pojištění. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1995, částka 41, s. 1986 – 2011. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=155/1995&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>.

⁵⁴ *Sociální pojištění 2013*. Ostrava, 2013, s. 147 – 148.

⁵⁵ ČSSZ – *Profil organizace* [online]. Praha : Česká správa sociálního zabezpečení, 2013 [cit. 8. června 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/profil-organizace/>>.

⁵⁶ ČSSZ. *Statistická ročenka v oblasti důchodového pojištění 2011* [online]. Praha : Česká správa sociálního zabezpečení, 2013 [cit. 8. června 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/informacni-materialy/statisticke-rocenky.htm>>.

4.2 II. pilíř

Nově vzniklý II. pilíř nabízí možnost dobrovolného fondového důchodového spoření, které umožňuje část peněz, nyní odváděných na státní důchodový účet (I. pilíř), převést jako spoření na individuální účty u transformovaných penzijních společností. Ze státního pilíře do druhého pilíře je možno takto vyvést (tzv. opt-out) 3% ze sociálního pojištění, podmínkou však je, že si účastník důchodového spoření další 2% přidá ze své mzdy. Možnost rozhodnout se o účasti ve II. pilíři mají osoby starší 18 let s výjimkou těch, kterým už byl přiznán starobní důchod. Mladší ročníky mohou vstoupit kdykoli do konce roku, v němž dosáhli 35 let věku. Pokud bude zájemce o účast na důchodovém spoření k 1. 1. 2013 starší 35 let, musí své rozhodnutí učinit během prvního pololetí roku 2013. Účast na spoření je dobrovolná, po uzavření smlouvy ale nelze ze systému vystoupit.⁵⁷

Správu finančních prostředků provádějí penzijní společnosti (k 1. 7. 2013 je těchto společností šest). Po podepsání smlouvy si účastník musí zvolit formu investiční strategie, kterou je možno během doby spoření měnit a kombinovat a od které se pak odvíjí výše následných výnosů i velikost rizika. Každá penzijní společnost musí povinně nabízet čtyři druhy fondového spoření:⁵⁸

- a) fond státních dluhopisů,
- b) konzervativní fond,
- c) vyvážený důchodový fond, nebo
- d) dynamický důchodový fond.

Penzijní společnosti musí ze zákona povinně nabízet tzv. strategii životního cyklu. Při této strategii jsou prostředky do fondu alokovány dle věku účastníka.

---

⁵⁷ MPSV. *Důchodová reforma* [online]. Praha : MPSV ČR, 2011 [cit. 6. ledna 2013]. Dostupné z WWW: < <http://duchodovareforma.mpsv.cz/cs/> >.

⁵⁸ ŠKORPÍK, J., SUCHOMEL, M. a ŠTĚPÁNEK, M. Změny důchodového systému po "velké důchodové reformě". *Práce a mzda*. 2011, č. 11, s. 13. ISSN 0032-6208.

Základním principem je přesun prostředků s rostoucím věkem účastníka od dynamičtějších a rizikovějších fondů ke konzervativnějším.⁵⁹

Pro fungování II. pilíře je třeba přesně vést všechny údaje týkající se účasti na důchodovém spoření, jejího vzniku a zániku, jednotlivých účastníků a jimi uzavíraných smluv o důchodovém spoření s penzijními společnostmi a dále i o pojistných smlouvách o pojištění důchodů. Pro tento účel byl vytvořen Centrální registr smluv, spravovaný nejvyšším orgánem Finanční správy České republiky, Generálním finančním ředitelstvím.⁶⁰

Nárok na dávky z důchodového spoření vzniká dnem, od kterého je občanovi přiznán starobní důchod ze základního důchodového pojištění (z I. pilíře). Naspořené prostředky z II. pilíře se použijí k nákupu důchodu u životní pojišťovny a čerpají prostřednictvím:⁶¹

- a) doživotního starobního důchodu
- b) doživotního starobního důchodu se sjednanou výplatou pozůstalostního důchodu po dobu 3 let ve stejné výši,
- c) starobního důchodu na dobu 20 let, nebo
- d) sirotčího důchodu na dobu 5 let.

U doživotního důchodu končí výplata úmrtím účastníka, naproti tomu při důchodu pod písmenem b) pokračuje výplata ve stejné výši osobě, kterou účastník určil ve smlouvě o pojištění, pokud není určen, stává se předmětem dědického řízení. U starobního důchodu na dobu 20 let končí výplata uplynutím tohoto časového období a to i tehdy, pokud účastník i nadále pobírá důchod ze základního důchodového pojištění. Specifickou dávkou je sirotčí důchod na dobu 5 let. Tato dávka je určena dědicům, kteří jsou v době úmrtí účastníka nezletilí, přičemž tyto osoby mají právo dědit prostředky účastníka pouze ve formě této dávky.⁶²

---

⁵⁹ MPSV. *Důchodová reforma* [online]. Praha : MPSV ČR, 2011 [cit. 6. ledna 2013]. Dostupné z WWW: < <http://duchodovareforma.mpsv.cz/cs/> >.

⁶⁰ *Důchodové a penzijní spoření: podle stavu k 7. 1. 2013*. Ostrava, 2013.

⁶¹ PŘIB, J. Důchodové spoření a doplňkové penzijní spoření. *Práce a mzda*. 2012, roč. 60, č. 5, s. 36.

⁶² ŠKORPÍK, J., SUCHOMEL, M. a ŠTĚPÁNEK, M. Změny důchodového systému po "velké důchodové reformě". *Práce a mzda*. 2011, č. 11, s. 13. ISSN 0032-6208

V případě úmrtí účastníka spoření ještě ve spořicí fázi se jím naspořené prostředky stávají předmětem dědictví. Pokud je dědicem fyzická osoba, která je k datu úmrtí účastníka spoření mladší 18 let, bude její dědický podíl na naspořených prostředcích účastníka převeden jako jednorázové pojistné na pojistnou smlouvu o sirotčím důchodu, který jí bude vyplácet pojišťovna. Jedná-li se o zletilého dědice, který není účastníkem důchodového spoření, budou mu prostředky vyplaceny přímo v dědickém řízení. Účast na II. pilíři nemá vliv na vyplácení pozůstalostního důchodu z I. pilíře. Pokud zemře příjemce dávek z II. pilíře, který si zvolil formu výplaty starobního důchodu na 20 let, pak se nevyčerpané dávky stávají předmětem dědictví. V případech kdy byla účastníkem spoření zvolena výplata doživotního starobního důchodu, pak nejsou prostředky, které účastník případně nevyčerpal, zahrnuty do dědického řízení. Totéž platí u doživotního důchodu se sjednanou výplatou pozůstalostního důchodu po dobu 3 let.⁶³

V průběhu prvních šesti měsíců fungování vstoupilo do II. pilíře 74 573 lidí⁶⁴. Podle informací Generálního finančního ředitelství finanční úřady, které jsou od ledna 2013 do realizace důchodové reformy zapojeny, převedly v prvním půlroce penzijním společnostem pojistné ve výši 21,5 milionu korun. Z této částky činí 1,2 milionu Kč platby od osob samostatně výdělečně činných a 20,3 milionu Kč pak platby od zaměstnaných účastníků. Nejvíce (65%) účastníků bylo starších 35 let a nejčastěji (44,3%) si jako formu spoření klienti penzijních společností volili dynamický fond. Jelikož tyto výsledky nesplnily původní vládní očekávání, byl počátkem měsíce července 2013 předložen Sněmovně pozměňovací návrh zákona o důchodovém spoření, s cílem podpořit zájem o vstup do II. pilíře a zatraktivnit podmínky účasti na důchodovém spoření. Součástí pozměňovacích návrhů je prodloužit rozhodnutí pro vstup do II. pilíře do 40 let věku a zároveň na celý kalendářní rok 2014 vstup otevřít pro všechny. Dále možnost ze systému po pěti letech vystoupit (vlastní naspořená 2% by se vrátila klientovi, zbytek by šel do státního pilíře), zavedení nové, 15leté renty a možnost dědit naspořené peníze vždy v hotovosti.⁶⁵

---

⁶³ PŘIB, J. Důchodové spoření a doplňkové penzijní spoření. *Práce a mzda*. 2012, roč. 60, č. 5, s. 37.

⁶⁴ Údaj platný k 1. 7. 2013

⁶⁵ Šest věcí, kterými chce vláda vylepšit důchodovou reformu [online]. 2013 [cit. 4. července 2013]. Dostupné z WWW: < <http://spoctiduchod.mesec.cz/clanky/6-veci-kterymi-chce-vlada-vlepsit-duchodovou-reformu>>.

4.3 III. pilíř

Zákon č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření definuje doplňkové penzijní spoření jako „*shromažďování a umísťování příspěvků účastníka doplňkového penzijního spoření (dále jen „účastník“), příspěvků placených za účastníka jeho zaměstnavatelem a státních příspěvků do účastnických fondů obhospodařovaných penzijní společností a vyplácení dávek z doplňkového penzijního spoření, jehož účelem je zabezpečit doplňkový příjem účastníka ve stáří nebo invaliditě.*“⁶⁶

K 1. 1. 2013 došlo k oddělení majetku stávajících účastníků penzijního připojištění od majetku penzijních fondů a k jejich převedení do tzv. transformovaných fondů, kde byl vytvořen nový institut tzv. *doplňkové penzijní spoření*. Smlouvy na penzijní připojištění uzavřené do konce roku 2012 zůstávají zachovány v nezměněné podobě, ale do systému penzijního připojištění od ledna již nelze vstupovat.⁶⁷

Účastníkem doplňkového penzijního spoření může být osoba starší 18 let, která uzavřela s penzijní společností smlouvu, přičemž podmínkou zapojení do doplňkového penzijního spoření není výkon zaměstnání nebo jiné výdělečné činnosti. Účast na spoření je dobrovolná a lze ji kdykoliv vypovědět. Příspěvky, které nesmí být nižší než 100 Kč, jsou podporovány státním příspěvkem v rozmezí 90 Kč až 230 Kč dle výše příspěvku. Minimální výše měsíčního příspěvku, na kterou stát přispívá je 300 Kč. Placení příspěvků je možno odložit nebo přerušit a lze si i volit kam naspořené prostředky prostřednictvím fondu účastník umístí nebo investuje. O zaplacené příspěvky na penzijním připojištění lze snížit daňový základ pro výpočet daně z příjmu fyzických osob až o 12 000 Kč za rok.⁶⁸

Účast ve III. pilíři nemá vliv na výši důchodu z I. pilíře. Z doplňkového penzijního spoření se poskytují tyto dávky: starobní penze na určenou dobu, invalidní penze na určenou dobu, jednorázové vyrovnání, odbytné, úhrada jednorázového

---

⁶⁶ ČESKO. Zákon č. 427 ze dne 6. listopadu 2011 o doplňkovém penzijním spoření. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2011, částka 149, s. 5624-5690. Dostupné z: WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka/zakonu/SearchResult.aspx?q=426/2011&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>.

⁶⁷ MPSV. *Důchodová reforma: Manuál k důchodové reformě* [online]. Praha : MPSV ČR, 2012 [cit. 6. května 2013]. Dostupné z WWW: <http://duchodovareforma.mpsv.cz/files/clanky/10/Duch_ref_fl.pdf>.

⁶⁸ *Důchodové a penzijní spoření: podle stavu k 7. 1. 2013*. Ostrava, 2013.

pojistného pro doživotní penzi a úhrada jednorázového pojistného pro penzi na přesně stanovenou výši. Podmínkou nároku na dávky, s výjimkou invalidní penze a odbytného, je dosažení věku 60 let.⁶⁹

Nově bude možno z tohoto typu spoření vyplácet i tzv. *předdůchody*, které přinášejí možnost přiznat a vyplácet penzi na určenou dobu, a to až pět let před dosažením důchodového věku. Pro výplatu před důchodovým věkem je nutné mít naspořeno tolik, aby měsíční splátka dosáhla alespoň 30 % celorepublikové průměrné mzdy, tj. 7.354 Kč. Výplatu nelze přerušit nebo pozastavit, pokud se v průběhu čerpání člověk vrátí do práce, předdůchod se vyplácí dál. Stát platí po celou dobu čerpání předdůchodu za pojištěnce zdravotní pojištění.⁷⁰

4.4 Výše důchodu dle variant účasti na pojištění

Důchodová reforma, která od ledna 2013 přináší možnost zvolit si způsob finanční přípravy na stáří, nabízí lidem příležitost zapojit se do spoření ve II. pilíři, a ukládat si 5% (3%+2%) z měsíčního příjmu do důchodového spoření. Následující příklady slouží k názorné prezentaci možných variant výše budoucí penze v porovnání s délkou, způsobem spoření a věkem člověka.

Na výši důchodu má v průběhu života člověka vliv mnoho faktorů, jako zaměstnanost, zdravotní stav, růst mzdy, výše odvodů, které umožňují stanovit přesnou výši penze až při dovršení důchodového věku. V uvedených příkladech se z tohoto důvodu jedná o orientační výpočty, jejichž hlavním účelem je především prezentovat, jak se mění poměr mezi výší příjmu, způsobem spoření a konečnou výplatou důchodu. Pro výpočet důchodu v II. pilíři byla v příkladech zvolena metoda investování ve vyváženém fondu (4%), přičemž za počátek spoření je považován leden 2013.

---

⁶⁹ *Důchodové a penzijní spoření: podle stavu k 7. 1. 2013.* Ostrava, 2013.

⁷⁰ VLKOVÁ ŠAROVÁ, L. Změny v důchodovém pojištění související s důchodovou reformou. *Národní pojištění*. 2012, č. 11, s. 10 – 12. ISSN 0323-2395.

Příklad č. 1

Tab. 4: Výše vypláceného důchodu pro muže ročník 1988⁷¹

Muž, ročník 1988 (důchodový věk 68 let + 10 měsíců)		
Průměrný hrubý měsíční příjem	Důchod při účasti pouze v I. pilíři	Důchod při účasti i ve II. pilíři
18.000	11.468	12.607
20.000	11.850	13.224
25.000	12.805	14.766
30.000	13.761	16.309

Příklad č. 2

Tab. 5: Výše vypláceného důchodu pro muže ročník 1983⁷²

Muž, ročník 1983 (důchodový věk 68 let)		
Průměrný hrubý měsíční příjem	Důchod při účasti pouze v I. pilíři	Důchod při účasti i ve II. pilíři
18.000	11.278	12.167
20.000	11.633	12.735
25.000	12.589	14.156
30.000	13.525	15.576

Příklad č. 3

Tab. 6: Výše vypláceného důchodu pro muže ročník 1973⁷³

Muž, ročník 1973 (důchodový věk 66 let + 4 měsíce)		
Průměrný hrubý měsíční příjem	Důchod při účasti pouze v I. pilíři	Důchod při účasti i ve II. pilíři
18.000	10.900	11.422
20.000	11.259	11.904
25.000	12.156	13.111
30.000	13.053	14.318

Bude-li brána výhodnost přechodu do II pilíře čistě účetně, jeví se vstup výhodný pro většinu mužů do 40 let. Dá se též počítat i s tím, že s rostoucím věkem, rostou příjmy a lze očekávat, že člověk tím naspoří více. U žen je procento „výhodnosti vstupu“ nižší, vzhledem k nižším příjmům a očekávaným pauzám v placení pojistného po dobu mateřské dovolené. Obecně lze konstatovat, že pokud si zaměstnaný člověk na

---

⁷¹ Vlastní sestavení dle: MPSV. *Důchodová kalkulačka* [online]. Praha : MPSV ČR, 2013 [cit. 9. května 2013]. Dostupné z WWW: < <http://duchodovakalkulacka.mpsv.cz/www/>>.

⁷² Vlastní sestavení dle: MPSV. *Důchodová kalkulačka* [online]. Praha : MPSV ČR, 2013 [cit. 9. května 2013]. Dostupné z WWW: < <http://duchodovakalkulacka.mpsv.cz/www/>>.

⁷³ Vlastní sestavení dle: MPSV. *Důchodová kalkulačka* [online]. Praha : MPSV ČR, 2013 [cit. 9. května 2013]. Dostupné z WWW: < <http://duchodovakalkulacka.mpsv.cz/www/>>.

účet v důchodovém fondu posílal 3% mzdy, zvýší se jeho důchod o přibližně 6%, tj. v dnešních cenách o zhruba 1.500 Kč. Při vhodně zvoleném způsobu investování může být částka, především pro mladší kategorie ještě vyšší.⁷⁴

Rozhodování o vstupu do dobrovolného důchodového spoření znamená porovnat možný prospěch (důchod z druhého pilíře) s náklady (nižší důchod z průběžně financovaného pilíře, snížení příjmů o 2%, daňové změny apod.). Při rozhodování je potřeba uvažovat, dá-li se očekávat, že s léty a kariérou poroste i plat a zda bude účastník spoření schopen do systému přispívat dostatečně dlouho. Výši naspořené částky také ovlivňuje, jestli člověk nastoupí do zaměstnání hned po dokončení studia a odchází do důchodu přesně při dosažení důchodového věku, mateřská dovolená, nezaměstnanost a řada jiných faktorů.

---

⁷⁴ SCHNEIDER, O., ŠATAVA, J.. *Český důchodový systém na rozcestí: Pro koho je výhodný přechod do druhého pilíře?* [online]. Praha : Národohospodářský ústav AVČR, 2012 [cit. 24. června 2013]. Dostupné z WWW: <http://idea.cerge-ei.cz/documents/studie_2012_04.pdf>.

5 DŮCHODOVÁ REFORMA OČIMA VEŘEJNOSTI

K vypracování praktické části předkládané bakalářské práce byla zvolena metoda výzkumu, která prostřednictvím dotazníkového šetření hledá odpověď na otázky jaké je povědomí o penzijní problematice, reformě a jak je tato oblast vnímána a akceptována veřejností.

5.1 Popis metody

Jako výzkumná metoda k získání dat potřebných pro zkoumání předem stanovených hypotéz, bylo zvoleno dotazníkové šetření. Sestavený dotazník, který je uveden v **Příloze č. 2**, byl vnitřně strukturován do dvou částí, přičemž tu první tvořilo deset otázek k důchodové problematice a druhou tři otázky k zjištění základních anamnestických údajů respondentů. Všechny otázky byly uzavřeného charakteru, s možností výběru jedné z nabízených odpovědí.

Dotazování bylo za účelem zvýšení ochoty respondentů a relevantnosti prezentovaných odpovědí provedeno anonymně a to v písemné a elektronické podobě. Šetření směřovalo k široké cílové skupině, k osobám v produktivním věku, bez ohledu na pohlaví, věk a vzdělání. Jedinou podmínkou bylo, aby byl respondent šetření zapojen do pracovního procesu a nepobíral důchodu ze státního systému. Vlastní výzkum se uskutečnil v průběhu měsíce června 2013, oslovení respondenti byli z regionu Hlavního města Prahy a Středočeského kraje. K vyhodnocení se vrátilo celkem 191 dotazníků.

5.2 Analýza a interpretace zjištěných dat

První část analýzy je zaměřena na vyhodnocení tzv. „tvrdých dat“. Dotazníkového šetření se účastnilo 191 osob, 124 žen a 67 mužů. Nejvíce dotazovaných bylo z věkové skupiny do 30 let, a to téměř 29 %. Více jak 25 % tvořila skupina osob do 50 let. Přibližně 25 % bylo respondentů do 40 let, necelých 18 % osob do 60 let a zbylá 3 % zastupovali účastníci šetření do dvaceti let. Mezi oslovenými bylo tedy nejméně účastníků ze skupiny do 20 let, většina mladých v tomto věku ještě studuje nebo se připravuje na povolání, není ekonomicky aktivní a nesplňovala tudíž kritéria dotazování. Přehled četnosti účastníků šetření podle zastoupení jednotlivých věkových skupin a pohlaví je uveden v tabulce č. 7.

Tab. 7: Rozčlenění respondentů dle pohlaví a věku.⁷⁵

	Muži	Ženy	Celkem	Četnost
do 20	2	3	5	3%
do 30	21	34	55	29%
do 40	16	32	48	25%
do 50	12	37	49	25%
do 60	16	18	34	18%
Celkem	67	124	191	
Četnost	35%	65%		100%

Součástí dotazníku bylo i zjišťování dosaženého vzdělání respondentů. Téměř polovina (41%) aktivně zapojených osob bylo středoškolského vzdělání s maturitou. Druhou nejvíce zastoupenou skupinou byli absolventi vysokých škol (32%). Necelá třetina respondentů měla vyšší odborné vzdělání (19%), nejméně bylo osob se středoškolským vzděláním bez maturity (7%) a účastníků šetření se základním vzděláním (1%). Podrobné rozdělení respondentů dle nejvyššího dosaženého vzdělání a pohlaví je obsahem tabulky č. 8.

---

⁷⁵ Vlastní zdroj.

Tab. 8: Rozčlenění respondentů dle pohlaví a vzdělání⁷⁶

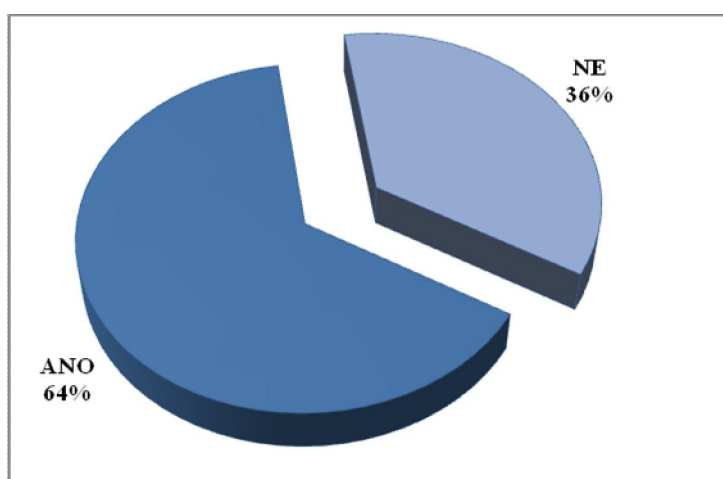
Vzdělání	Muži	Ženy	Počet	Četnost
ZŠ	1	1	2	1%
SŠ bez maturity	6	7	13	7%
SŠ s maturitou	35	43	78	41%
VOŠ	3	34	37	19%
VŠ	22	39	61	32%
Celkem	67	124	191	100%

Druhá část analýzy je zaměřena na rozbor otázek, které se vztahují přímo k tématu šetření. Získaná data jsou porovnávána s anamnestickými údaji. Pro lepší názornost jsou připojeny grafy a tabulky. Účelem je zjistit relevantní data pro odpovědi na předem stanovené hypotézy, ale i porovnat jak se mění pohled na problematiku mezi různými vzdělanostními a věkovými skupinami obyvatel.

Znění otázky: Spoříte si na stáří nad rámec stanovený zákonem?

Větší část 123 (64%) účastníků šetření se nějakým způsobem finančně připravuje na stáří, oproti 68 (36%) dotazovaným, kteří si nespoří nad rámec stanovený zákonem (graf č. 2).

Graf 2: Počty spořících a nespořících respondentů.⁷⁷

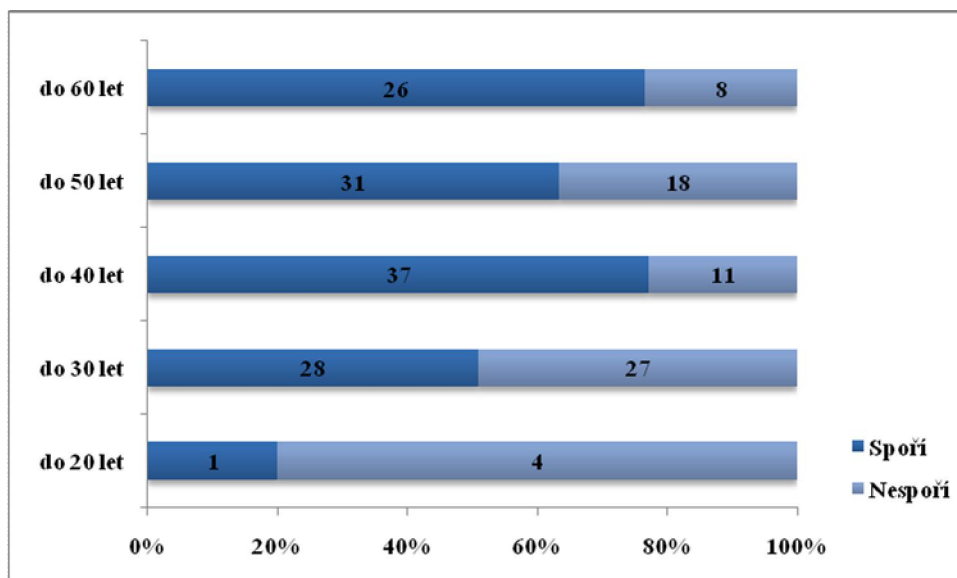
Graf č. 3 je prezentuje poměr mezi počty osob, které se finančně připravují na stáří nad rámec stanoveným zákonem a těmi, kteří spoléhají jen na státní průběžný

⁷⁶ Vlastní zdroj.

⁷⁷ Vlastní zdroj.

system v závislosti na jejich věku. Nejvíce spořících, téměř 77%, je mezi věkovou skupinou do 40 let a osobami do 60 let, kterých si spoří 76%. Na stáří se finančně ze svých prostředků připravuje 63% respondentů do 50 let a polovina (51%) osob do 30 let.

Graf 3: Poměr mezi spořícími a nespořícími respondenty dle věku.⁷⁸

Znění otázky: *Jakým způsobem si spoříte na důchod?*

Z tabulky č. 9 je patrné, že více jak polovina dotazovaných (58%) volí formu spoření prostřednictvím doplňkového penzijního spoření (dříve penzijní připojištění). 11% procent osob si přispívá na životní pojištění a 10% volí nějaký jiný způsob spoření. Do II. pilíře jsou zapojeni dva (1%) z celkového počtu 191 respondentů šetření.

Tab. 9: Formy spoření na důchod⁷⁹

Jakým způsobem si spoříte na důchod?	Počet	Četnost
Doplňkové penzijní spoření (dříve penzijní připojištění)	111	58%
Dobrovolné důchodové spoření (II. pilíř)	2	1%
Investiční životní pojištění	21	11%
Jiným způsobem	18	10%
Nespořím	39	20%
Celkem	191	100%

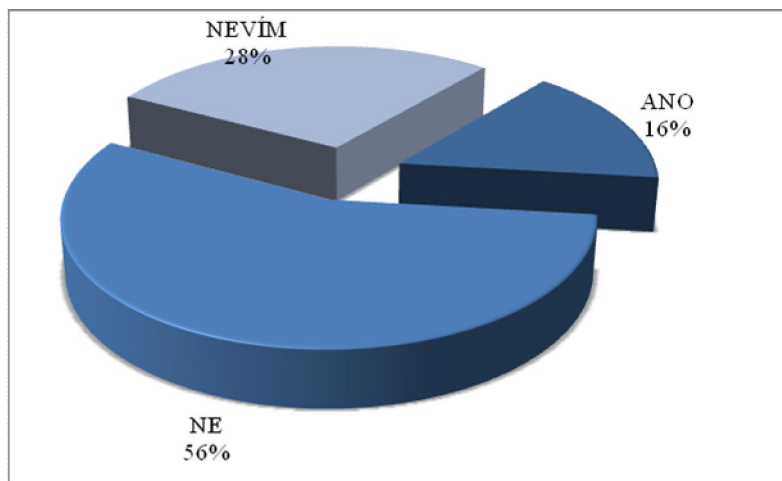
⁷⁸ Vlastní zdroj.

⁷⁹ Vlastní zdroj.

Znění otázky: *Myslíte, že jste dostatečně zajištěni na stáří?*

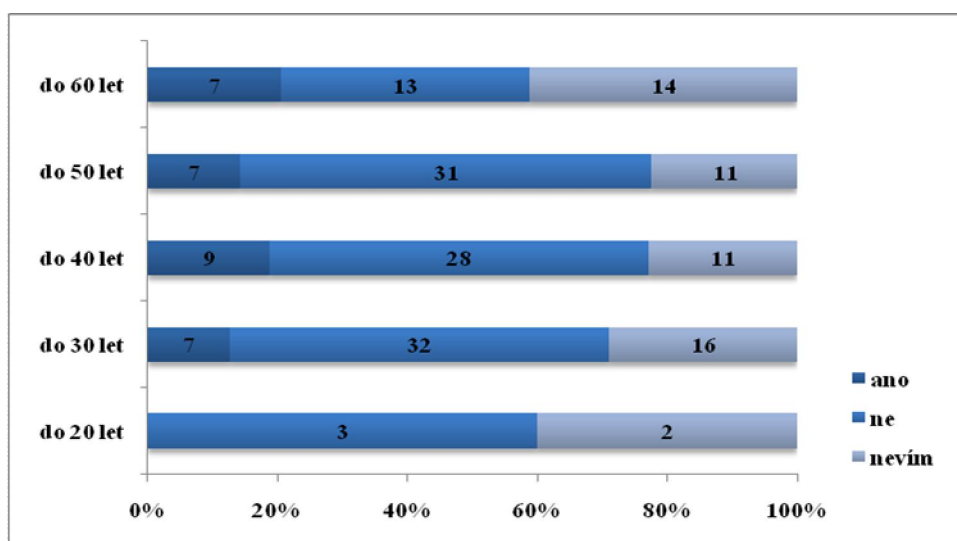
Jako nedostatečné vnímá své zabezpečení na stáří 107 (56%) oslovených, na druhé straně pouze 30 (16%) dotazovaných se cítí být finančně zajištěno a 54 (28%) je nerozhodnutých.

Graf 4: Dostatečnost zajištění na stáří.⁸⁰

Účelem grafu č. 5 je prezentovat postoj respondentů k dostatečnosti jejich zajištění na stáří v jednotlivých věkových skupinách. U každé skupiny, s výjimkou osob do 60 let, se k otázce vyjádřilo záporně okolo 60% respondentů. Osoby z nejstarší věkové kategorie odpovídaly záporně jen v 38% a jako dostatečně zabezpečeni se cítí být 7 (20%) z celkového počtu (34) šedesátníků.

Graf 5: Dostatečnost zajištění na stáří dle věku respondentů.⁸¹

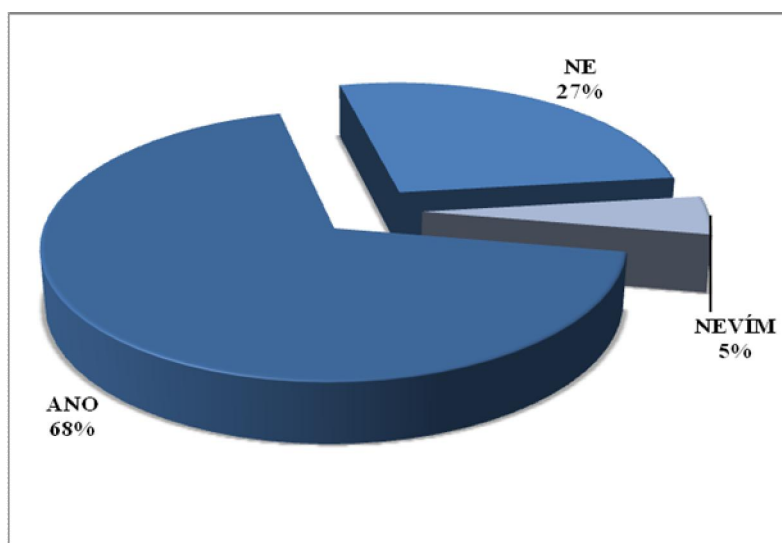
⁸⁰ Vlastní zdroj.

⁸¹ Vlastní zdroj.

Znění otázky: Vyvolávají u Vás změny v důchodovém systému obavy z budoucnosti?

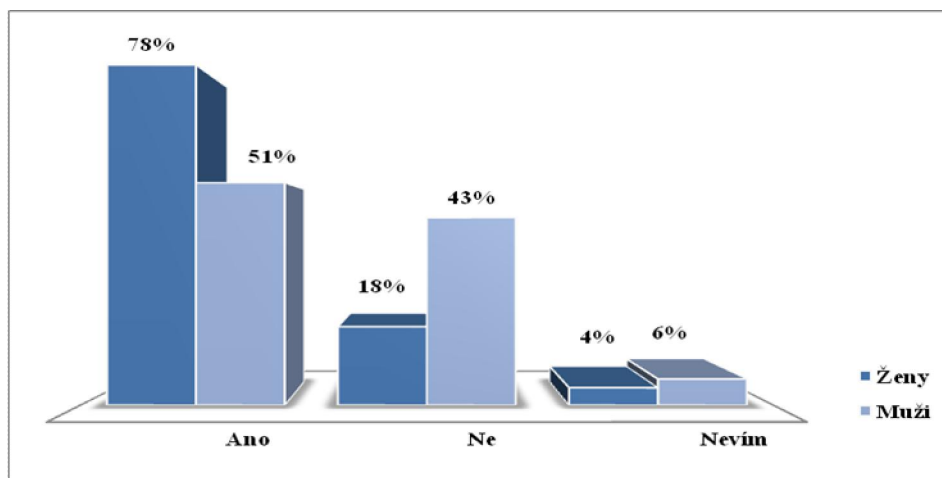
Tak jak vidíme v grafu č. 6, 131 (68%) dotazovaných pociťuje v souvislosti se změnami v důchodovém systému obavy z budoucnosti, 51 (27%) se budoucností neznepokojuje a 9 (5%) respondentů zvolilo odpověď „nevím“. Výsledky šetření dále prokazují, že mezi respondenty neexistuje vztah mezi věkem nebo vzděláním a pocitem obav z budoucnosti.

Graf 6: Obavy ze změn v procentech.⁸²

Porovnáním dat (viz. graf č. 7) byl prokázán rozdílný postoj k budoucnosti v souvislosti se změnami v důchodovém systému mezi pohlavími. Celkem 97 (78 %) ze všech dotazovaných žen projevilo obavy z budoucnosti, u mužů je to jen 34 (51 %).

Graf 7: Obavy ze změn dle pohlaví respondentů.⁸³

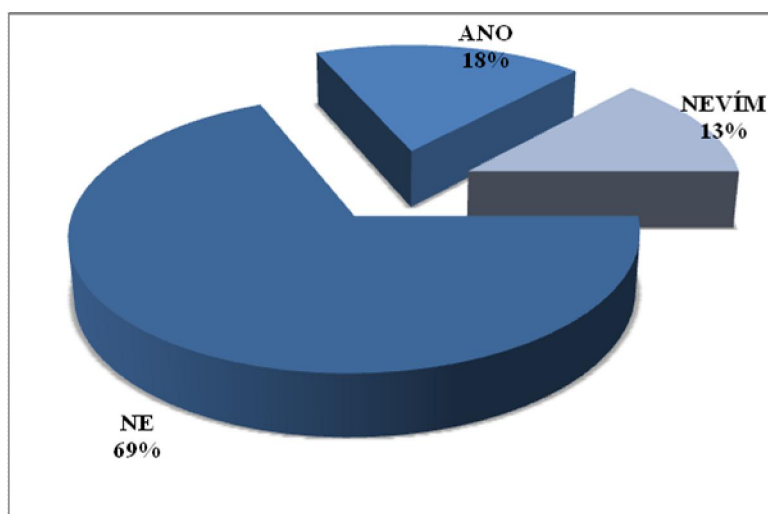
⁸² Vlastní zdroj.

⁸³ Vlastní zdroj.

Znění otázky: *Myslíte si, že je informovanost o změnách v důchodovém systému dostatečná?*

Graf č. 8 vypovídá o tom, že více jak dvě třetiny dotazovaných 131 (69%) se cítí být nedostatečně informováni o změnách v důchodovém systému, jako dostatečnou vnímá informovanost 35 (18%) účastníků šetření, a zbylých 25 (13%) zvolilo možnost „nevím“.

Graf 8: Informovanost v procentech.⁸⁴

Problematiku informovanosti o změnách ve vztahu ke vzdělání respondentů šetření znázorňuje tabulka č. 10. Dostatečně informováni se cítí být nejvíce respondenti s vysokoškolským diplomem 18 (30%), nedostatečně vnímají informovanost především osoby se základním vzděláním 2 (100%) a respondenti se středoškolským vzděláním s maturitou 61 (62%).

Tab. 10: Informovanost dle vzdělání respondentů.⁸⁵

Vzdělání	Ano	Ne	Nevím	Celkem
ZŠ	0	2	0	2
SŠ bez maturity	3	8	2	13
SŠ s maturitou	9	61	8	78
VOŠ	5	22	10	37
VŠ	18	38	5	61
Celkem	35	131	25	191

⁸⁴ Vlastní zdroj.

⁸⁵ Vlastní zdroj.

Znění otázky: Jaké důchody jsou vypláceny z prvního pilíře?

Správnou odpověď na otázku vyplácených důchodů zvolilo 71 (37%) respondentů, druhou nejčastěji volenou odpověď „nevím“ označilo 68 (36%) dotazovaných. Pro 43 (22%) osob je jedinou dávkou vyplácenou z prvního pilíře starobní důchody a 9 (5%) volilo jen důchody starobní a invalidní.

Tab. 11: Jaké důchody jsou vypláceny z prvního pilíře.⁸⁶

Jaké důchody jsou vypláceny z prvního pilíře?	Počet	Četnost
Pouze starobní důchody	43	22%
Starobní a invalidní důchody	9	5%
Starobní, sirotčí, vdovské, vdovecké a invalidní důchody	71	37%
Nevím	68	36%
Celkem	191	100%

Znění otázky: Z jakých prostředků jsou vypláceny tzv. předdůchody?

Čtvrtina dotazovaných 50 (26%) volila doplňkové penzijní spoření (II. pilíř) za zdroj prostředků pro předdůchody, tedy správnou odpověď. Více jak polovina 101 (58%) lidí nevědělo z jakého druhu pojištění nebo spoření jsou vypláceny tzv. předdůchody. Podle 36 (19%) osob je to dávka vyplácena z dobrovolného důchodového pojištění a pro 4 (2%) z životního pojištění.

Tab. 12: Vyplácení předdůchodu.⁸⁷

Tzv. předdůchod je dávka vyplácená z:	Počet	Četnost
Doplňkového penzijního spoření	50	26%
Dobrovolného důchodového spoření (nový II. pilíř)	36	19%
Životního pojištění	4	2%
Nevím	101	53%
Celkem	191	100%

---

⁸⁶ Vlastní zdroj.

⁸⁷ Vlastní zdroj.

Znění otázky: Sazba pojistného na sociální zabezpečení v současnosti činí?

Pro správnou odpověď se u otázky na výši sazby pojistného rozhodli pouze 4 (2%) dotazovaní, více jak čtvrtina 50 (26%) volila výši pojistného 28% a 36 (19%) osob považuje za správný údaj 25%. Nejvíce respondentů 101 (53%) neví, kolik činí současná sazba pojistného na sociálním zabezpečení.

Tab. 13: Výše sazby pojistného.⁸⁸

Sazba pojistného na sociální zabezpečení v současnosti činí:	Počet	Četnost
28%	50	26%
25%	36	19%
25% nebo 28%	4	2%
Nevím	101	53%
Celkem	191	100%

Znění otázky: Kdy vzniká účastníkovi nárok dávky z dobrovolného důchodového spoření (II. pilíř)?

Nárok na dávky z dobrovolného důchodového spoření (II. pilíř) vzniká účastníkovi spoření dnem přiznání důchodu ze základního důchodového pilíře (I. pilíře), stejný názor mělo 86 (45%) účastníků šetření. 77 (40%) ze 191 respondentů nevědělo, která z nabízených odpovědí je správná. Nejméně volená odpověď, nárok na dávky po deseti letech spoření, byla označena ve 4 (2%) případech.

Tab. 13: Nárok na dávky z II. pilíře.⁸⁹

Nárok na dávky z dobrovolného důchodového spoření (II. pilíř) vzniká účastníkovi spoření:	Počet	Četnost
V 60 letech	13	7%
Dnem přiznání důchodu ze základního důchodového pilíře (I. pilíře)	86	45%
Po deseti letech spoření	4	2%
Po naspoření určité částky	11	6%
Nevím	77	40%
Celkem	191	100%

⁸⁸ Vlastní zdroj.

⁸⁹ Vlastní zdroj.

Znění otázky: *Myslíte, že prostředky naspořené v dobrovolném důchodovém spoření (II. pilíř) jsou předmětem dědictví?*

Nejvíce 75 (39%) respondentů zastává názor, že prostředky naspořené v dobrovolném důchodovém spoření (II. pilíř) jsou předmětem dědictví. Stejný počet 44 (23%) volil odpověď „ne“ a „nevím“ a nejmenší počet respondentů 28 (15%) se přiklonilo ke správné odpovědi, možnosti dědit naspořené prostředky dědictví jen v některých případech.

Tab. 14: Dobrovolné důchodové spoření a dědictví.⁹⁰

Myslíte, že prostředky naspořené v dobrovolném důchodovém spoření (II. pilíř) jsou předmětem dědictví?	Počet	Četnost
Ano	75	39%
Jen v některých případech	28	15%
Ne	44	23%
Nevím	44	23%
Celkem	191	100%

5.3 Verifikace hypotéz

H₁ VĚTŠINA LIDÍ SE JIŽ DNES ZABEZPEČUJE NA STÁŘÍ.

K určení platnosti této hypotézy byla použita data získaná z odpovědi na otázku č. 1 „*Spoříte si na stáří nad rámec stanovený zákonem?*“. Větší část respondentů, 123, což je 64% z celku se již dnes nějakým způsobem zabezpečuje na stáří. Na základě zjištění lze konstatovat, že **hypotéza byla potvrzena**. Většina lidí již nějakým způsobem převzala finanční odpovědnost za svou budoucnost a připravuje se na stáří formou pravidelného spoření nebo dalšími formami úspor. Pro doplnění a upřesnění této hypotézy lze použít i data zjištěná z otázky č. 2 „*Jakým způsobem si spoříte na důchod?*“, která jako nejvíce oblíbenou formou finanční přípravy na stáří detekovala doplňkové penzijní spoření (dříve penzijní připojištění) do kterého je zapojeno 111 (58%) dotazovaných. Účast ve II. pilíři byla určena jako nejméně využívaný způsob, který volí 2 (1%) z celkového počtu respondentů.

---

⁹⁰ Vlastní zdroj.

H2 VĚTŠINA LIDÍ CÍTÍ V SOUVISLOSTI S DŮCHODOVOU REFORMOU OBAVY ZE SVÉ BUDOUCNOSTI.

Na základě zjištěných dat z otázky č. 4. *“Vyvolávají u Vás změny v důchodovém systému obavy z budoucnosti?”* lze usuzovat, že většina lidí pocítuje v této oblasti nejistotu z budoucnosti. Pocity obav vyjádřilo 131 (68%) respondentů šetření. **Hypotéza byla správná.** Za klíčový důvod těchto pocitů lze považovat obavy z nedostatečného zajištění v penzi, tj. obavy z nízkého důchodu. Toto tvrzení se opírá o výsledky šetření v otázce č. 3 *„Myslíte, že jste dostatečně zajištěni na stáří?“*, kde 107 (56%) z celkového počtu 191 oslovených vyjádřilo v tomto směru obavy z budoucnosti.

H3 VĚTŠINA LIDÍ SE CÍTÍ BÝT NEDOSTATEČNĚ INFORMOVÁNA O DŮCHODOVÉ REFORMĚ.

Pro potvrzení platnosti této hypotézy sloužila data získaná z otázky č. 5 *„Myslíte si, že je informovanost o změnách v důchodovém systému dostatečná?“* Více jak dvě třetiny 131 (69%) dotazovaných pocítují nedostatek informací, **pravdivost hypotézy byla potvrzena.** Příčiny lze na jedné straně hledat v nejednotnosti poskytovaných informací, nedostatečné transparentnosti a srozumitelné interpretaci seriózních informací, na druhé straně ze strany občanů v nezájmu a neochotě se touto problematikou zabývat. S potvrzením této hypotézy korespondují i výsledky šetření u otázek č. 6 až 10, které ověřovaly konkrétní znalosti.

H4 POVĚDOMÍ O KONKRÉTNÍCH REFORMNÍCH KROCÍCH JE V SOUČASNÉ SPOLEČNOSTI NEDOSTATEČNÉ.

Hypotéza č. 4 a hypotéza předchozí na sebe navazují, u tří čtvrtin dotazovaných převládá názor, že jsou nedostatečně informováni o změnách v důchodovém systému a toto zjištění pak potvrzují data získaná vyhodnocením otázek, které zjišťovaly povědomí o konkrétních procesech v oblasti penzí. Úspěšnost odpovědí na otázky č. 6 až č. 10 se pohybovala od 2% do 45%. Z výsledků šetření lze učinit závěr, že povědomí veřejnosti o fungování současného systému není dostatečné. **Dosažené výsledky hypotézu potvrdily.**

ZÁVĚR

Hlavním cílem bakalářské práce bylo poskytnout ucelený přehled o vzniku, vývoji a současném stavu českého důchodového systému, včetně dynamičnosti právní úpravy této oblasti. Zvláštní pozornost byla věnována změnám, kterými penzijní systém prošel od roku 1990 a transformaci, završené vznikem druhého penzijního pilíře. Práce zhodnotila příčiny krize systému, způsobené především stárnutím obyvatelstva, nízkou porodností, prodlužováním věku dožití a dále analyzovala dopady těchto jevů na ekonomickou a sociální stabilitu společnosti. Práce se rovněž věnuje výkladu současné podoby českého důchodového zabezpečení, tak jak je tvořeno k 1. 1. 2013.

Na teoretickou část práce navázalo výzkumné šetření v části praktické, které umožnilo komplexněji objasnit, jaké sociální aspekty sebou nese situace v oblasti českého penzijního zabezpečení. Prostřednictvím dotazníkového šetření bylo zjištěno, že současný stav je vnímán se znepokojením, situace se jeví jako nepřehledná a chybí dostatek relevantních informací. Naproti tomu bylo potvrzeno, že si veřejnost již uvědomuje nutnost převzít odpovědnost za své zabezpečení ve stáří a snaží se nespolehat jen na státní průběžný systém, i přesto, že současná složitá ekonomická situace brání řadě lidí vytvářet finanční rezervy pro budoucnost. Na základě výše zmíněného lze konstatovat, že se stanovených cílů práce podařilo dosáhnout.

Dnes již nikdo nepochybuje, že český důchodový systém je z důvodů ekonomických a demografických dlouhodobě neudržitelný a potřebuje transformovat. Za řešení je řadou odborníků považován pozvolný přechod z průběžného systému financování k smíšenému, částečně fondovému. Větší míra diverzifikace, tj. rozložení rizik, které povede ke zkombinování výhod a nevýhod jednotlivých systémů tak, aby došlo k vzájemné eliminaci rizik a zabezpečení občanů v seniorském věku bylo v budoucnu stabilnější. Žádoucím efektem reformy, by mělo být to, že naše děti nezůstanou ve svém stáří bez prostředků a budoucí náklady na důchody nepovedou ke státnímu bankrotu.

Řada obyvatel, především ve středním věku, hledí na svou situaci ve stáří se znepokojením, pocítují obavy ze špatného uplatnění na trhu práce a z nedostatku prostředků na jejich penze na státním důchodovém účtu. Nově vzniklý penzijní pilíř vzbuzuje v lidech nedůvěru, která je ještě živena rozdílnými názory politiků

a uznávaných odborníků. Tato nejednotnost v názorech na výhodnost a účelnost II. pilíře má negativní dopady na akceptaci dobrovolného důchodového spoření ze strany veřejnosti. Vstup do II. pilíře sebou zároveň stále nese i možné politické riziko, to znamená, že systém může být v budoucnu zásadně zreformován. Na druhé straně dává účastníkům spoření možnost po vyvedení části svých prostředků z příjmů do fondového pilíře tyto prostředky lépe zhodnotit. Aby byl systém úspěšný, musí též překonat i přirozenou lidský odpor k riziku, konzervativnost českých zaměstnanců a nedostatky ve finanční gramotnosti v populaci. Změny v důchodovém systému v roce 2013 činí systém mnohem složitějším, vyžadují od všech občanů mnohem zodpovědnější přístup, samostatnější volbu a zároveň větší svobodu v rozhodování o své budoucnosti.

Pro stabilizaci důchodového systému je třeba již na úrovni státu myslet proaktivně a volit vhodná opatření v celém komplexu sociální politiky. Tvořit vhodná populační opatření a prorodinnou politiku, která by vedla k zvýšení porodnosti. Za jednu z možností lze považovat nižší odvody pro rodiče, podporu mladých rodin formou daňových úlev, nabídky dostupného bydlení (startovací byty), vytvářením legislativních podmínek pro zřizování firemních školek a flexibilní pracovní dobu pro matky s malými dětmi. Náklady spojené s pořízením bydlení, strach z přerušování kariéry, vysoké náklady na chod domácnosti, v současnosti mladé lidi k založení rodiny příliš nestimulují. Dalším možným opatřením by byla i podpora mezigenerační solidarity, tj. návrat zpět k myšlence kdy ekonomicky aktivní potomci mohli přispívat ze svého platu přímo na penzi svých rodičů.

Stárnutí populace a zvyšování věku pro odchod do důchodu sebou ponese i změny ve věkové struktuře osob v produktivním věku, na které by měla navazovat opatření v oblasti politiky zaměstnanosti. Možným řešením by byla tvorba systému rekvalifikací pro osoby starší 50 let, motivace směrem k zaměstnavatelům formou daňových úlev při zaměstnávání osob v předdůchodovém věku apod. Vedle toho, na současném pracovním trhu, není dostatečné uplatnění pro osoby, které již nemohou vykonávat z nejrůznějších důvodů svá původní povolání – např. řidič hromadné dopravy, horník, zedník. Mezi českými zaměstnavateli jsou často už čtyřicátníci považováni za neperspektivní. Na pracovníky v „pokročilém“, ale ze zákona stále produktivním věku, je nahlíženo jako na neadaptabilní. Varovným signálem je, že 41% z celkového počtu nezaměstnaných tvoří osoby starší 50 let. Je žádoucí již na úrovni

státu pracovat na změně postoje zaměstnavatelů i širší veřejnosti k pracovníkům v pokročilejším věku, tedy znovu dát váhu zkušenostem a praxi.

Má-li být důchodová reforma skutečně reformou a ne jen souborem ekonomických opatření v důchodovém systému, je podle názoru autorky potřeba analyzovat všechny aspekty stárnutí populace, řešit problematiku komplexně a uskutečňovat transformaci i v jiných oblastech sociální politiky státu. Pro reformu penzí platí, že neexistuje ideální řešení, je třeba najít takové, které povede ke stabilizaci a zastaví zvyšování schodku na penzijním účtu a zároveň bude podporováno napříč politickým spektrem a většinou společnosti. O úspěchu současného řešení rozhodne až čas.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literární zdroje

1. *Bílá kniha: Agenda pro přiměřené, udržitelné a spolehlivé důchody*. Brusel : Evropská komise, 2012., 41 s.
2. BISKUP, J. Geneze právních úprav československého důchodového zabezpečení od roku 1948 do roku 1990. *Národní pojištění*. 2001, č. 8-9, s. 4 - 11. ISSN 0323-2395.
3. BOČAROVÁ, Z. Bez důchodové reformy se neobejdeme. *Národní pojištění*. 2013, č. 7, s. 3 – 6. ISSN 0323-2395.
4. BREJCHA, A. *Základy důchodového zabezpečení*. Praha : Úřad důchodového zabezpečení, 1989. 144 s.
5. BREJCHA, A., ŠANTRŮČEK, V. *Zákon o důchodovém pojištění: komentář*. 1. vyd. Praha : Codex, 1996, 425 s. ISBN 80-859-6307-8.
6. *Důchodové a penzijní spoření: podle stavu k 7. 1. 2013*. Ostrava: Sagit, 2013. 208. s. ÚZ: Úplné znění; č. 929. ISBN 978-80-7208-954-3.
7. KAHOUN, Vilém. *Sociální zabezpečení : vybrané kapitoly*. Vyd. 1. Praha : Triton, 2009, 445 s. ISBN 978-807-3873-462.
8. KOŘÍNEK, T. Důchodová reforma - penzijní připojištění. *Účetnictví v zemědělství*. 2012, č. 6, s. 25-30. ISSN 1212-9453.
9. KRÁL, J. Vývoj po roce 1990 a hlavní principy další reformy. *Národní pojištění*. 2001, č. 8-9, s. 12-20. ISSN 0323-2395.
10. KREBS, V. *Sociální politika*. 4., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha : ASPI, 2007, 504 s. ISBN 978-80-7357-276-1.
11. PŘIB, J. Důchodové spoření a doplňkové penzijní spoření. *Práce a mzda*. 2012, č. 5, s. 35 – 40. ISSN 0032-6208.
12. *Sociální pojištění 2013: podle stavu k 1. 2. 2013*. Ostrava : Sagit, 2013. 352 s. ÚZ: Úplné znění; č. 941. ISBN 978-80-7208-966-6.
13. *Sociální pojištění: Důchodové pojištění a nemocenské pojištění, Hlavní vývojové trendy do roku 2000*. Praha : MPSV ČR, 2001. 77s.
14. ŠKORPÍK, J., SUCHOMEL, M. a ŠTĚPÁNEK, M. Změny důchodového systému po "velké důchodové reformě". *Práce a mzda*. 2011, č. 11, s. 10 – 16. ISSN 0032-6208.
15. TRÖSTER, P. et. al. *Právo sociálního zabezpečení*. 4., přeprac. a dopl. vyd. Praha : C. H. Beck, 2008. 367 s. ISBN 978-807-4000-324.
16. VLKOVÁ ŠÁROVÁ, L. Změny v důchodovém pojištění související s důchodovou reformou. *Národní pojištění*. 2012, č. 11, s. 10 – 12. ISSN 0323-2395.

Elektronické zdroje

1. ČSSZ. *80. let sociálního zabezpečení* [online]. Praha : Česká správa sociálního zabezpečení, 2004 [cit. 28. ledna 2013]. Dostupné z WWW: <http://www.cssz.cz/NR/rdonlyres/5572A3BE-22CD-46D3-A31F-2BA0076C1C63/0/publikace_80letSP.pdf>.
2. ČSSZ. *Důchodové pojištění* [online]. Praha : Česká správa sociálního zabezpečení, 2013 [cit. 1. června 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.cssz.eu/cz/duchodove-pojisteni/>>.
3. ČSSZ. *Profil organizace* [online]. Praha : Česká správa sociálního zabezpečení, 2013 [cit. 8. června 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/profil-organizace/>>.
4. ČSSZ. *Příjmy a výdaje na sociálním zabezpečení* [online]. Praha : Česká správa sociálního zabezpečení, 2013 [cit. 8. června 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/statistiky/ekonomicke-ukazatele/prijmy-a-vydaje-na-socialni-zabezpeceni/prijmy-a-vydaje-na-socialni-zabezpeceni.htm>>.
5. ČSSZ. *Statistická ročenka v oblasti důchodového pojištění 2011* [online]. Praha : Česká správa sociálního zabezpečení, 2013 [cit. 8. června 2013]. Dostupné z WWW : <<http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/informacni-materialy/statisticke-rocenky.htm>>.
6. ČSÚ. *Populační prognóza ČR do r. 2050* [online]. Praha : Český statistický úřad, 2013 [cit. 12. ledna 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/p/4025-04>>.
7. ČSÚ. *Stromy života* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2013 [cit. 8. června 2013]. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/stromy_zivota_do_roku_2066>.
8. Demografie. *Projekce obyvatelstva České republiky do roku 2050* [online]. Demografie, 2013 [cit. 2. června 2013]. Dostupné z WWW: <http://demografie.info/?cz_prognozyprojekcecr=>>.
9. Demografie. *Stárnutí: Vývoj* [online]. Demografie, 2012 [cit. 23. dubna 2012]. Dostupné z: WWW: <http://www.demografie.info/?cz_demstarnutivyvoj>.
10. MPSV. *Důchodová kalkulačka* [online]. Praha : MPSV ČR, 2013 [cit. 9. května 2013]. Dostupné z WWW: <<http://duchodovakalkulacka.mpsv.cz/www/>>.
11. MPSV. *Důchodová reforma: Manuál k důchodové reformě* [online]. Praha : MPSV ČR, 2013 [cit. 6. května 2013]. Dostupné z WWW: <http://duchodovareforma.mpsv.cz/files/clanky/10/Duch_ref_f1.pdf>.
12. MPSV. *Důchodová reforma* [online]. Praha : MPSV ČR, 2011 [cit. 6. ledna 2013]. Dostupné z WWW: <<http://duchodovareforma.mpsv.cz/cs/>>.

13. MPSV. *Penze jsou mladší, než si možná myslíte* [online]. Praha : MPSV ČR, 2011 [cit. 10. ledna 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/11617>>.
14. MPSV. *Závěrečná zpráva PES* [online]. Praha : MPSV ČR, 2010 [cit. 21. dubna 2012]. Dostupné z WWW: <http://socialniporadce.mpsv.cz/files/clanky/182/2010_06_03_Zaverecna_zprava_final_cistopis.pdf>.
15. MPSV. *Závěrečná zpráva: Výkonný tým* [online] Praha : MPSV ČR, 2007 [cit. 26. května 2013]. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/2235/zaverecna_zprava.pdf>.
16. SCHNEIDER, O., ŠATAVA, J.. *Český důchodový systém na rozcestí: Pro koho je výhodný přechod do druhého pilíře?* [online]. Praha : Národohospodářský ústav AVČR, 2012 [cit. 24. června 2013]. Dostupné z WWW: <http://idea.cerge-ei.cz/documents/studie_2012_04.pdf>.
17. *Šest věcí, kterými chce vláda vylepšit důchodovou reformu* [online]. 2013 [cit. 4. července 2013]. Dostupné z WWW: <<http://spoctiduchod.mesec.cz/clanky/6-veci-kterymi-chce-vlada-vlepsit-duchodovou-reformu>>.
18. VLÁDA ČR. *Programové prohlášení Vlády České republiky 2010* [online]. Vláda České republiky, 2010 [cit. 6. ledna 2013]. Dostupné z WWW: <http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/Programove_prohlaseni_vlady.pdf>.

Legislativní dokumenty

1. Československo. Zákon č. 221 ze dne 9. října 1924 o pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity a stáří. In *Sbírka zákonů a nařízení státu Československého*. 1924, částka 112, s. 1225 – 1268.
2. Československo. Zákon č. 99 ze dne 15. dubna 1948 o národním pojištění. In *Sbírka zákonů a nařízení republiky Československé*. 1948, částka 41, s. 855 - 913.
3. ČESKO. Zákon č. 155 ze dne 30. června 1995 o důchodovém pojištění. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1995, částka 41, s. 1986 – 2011. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=155/1995&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>.
4. ČESKO. Zákon č. 582 ze dne 17. prosince 1991 o organizaci a provádění sociálního zabezpečení. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1991, částka 111, s. 2890 – 2920. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=582/1991&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>.
5. ČESKO. Zákon č. 426 ze dne 6. listopadu 2011 o důchodovém spoření. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2011, částka 149, s. 5586-5623. Dostupné z: WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=426/2011&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>.
6. ČESKO. Zákon č. 427 ze dne 6. listopadu 2011 o doplňkovém penzijním spoření. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2011, částka 149, s. 5624-5690. Dostupné z: WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=426/2011&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>.
7. ČESKO. Zákon č. 428 ze dne 6. listopadu 2011, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o důchodovém spoření a zákona o doplňkovém penzijním spoření. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2011, částka 149, s. 5691-5703. Dostupné z: WWW:<http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=426/2011&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>.

SEZNAM ZKRATEK

ČSSZ – Česká správa sociálního zabezpečení

DPH – daň z přidané hodnoty

HDP – hrubý domácí produkt

JIM – Jednotné inkasní místo

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

opt-out - vyvázání ze státního pojištění směrem k pojištění soukromému

PAYG - Pay-As-You-Go; systém průběžného financování

PES – Poradní expertní sbor

ÚRO – Ústřední rada odborů

SEZNAM TABULEK, OBRÁZKŮ A GRAFŮ

Grafy

Graf 1: Počty vyplácených dávek

Graf 2: Počty spořících a nespořících respondentů.

Graf 3: Poměr mezi spořícími a nespořícími respondenty dle věku.

Graf 4: Dostatečnost zajištění na stáří.

Graf 5: Dostatečnost zajištění na stáří dle věku respondentů.

Graf 6: Obavy ze změn v procentech.

Graf 7: Obavy ze změn dle pohlaví respondentů.

Graf 8: Informovanost v procentech.

Obrázky

Obr. 1: Věková skladba obyvatelstva 2010 – 2060

Tabulky

Tab. 1: Příjmy a výdaje na dávky důchodového pojištění

Tab. 2: Projekce obyvatelstva České republiky 2010-2050 (střední varianta)

Tab. 3: Potřebná doba pojištění pro odchod do starobního důchodu

Tab. 4: Výše vypláceného důchodu pro muže ročník 1988

Tab. 5: Výše vypláceného důchodu pro muže ročník 1983

Tab. 6: Výše vypláceného důchodu pro muže ročník 1973

Tab. 7: Rozčlenění respondentů dle pohlaví a věku.

Tab. 8: Rozčlenění respondentů dle pohlaví a vzdělání

Tab. 9: Formy spoření na důchod.

Tab. 10: Informovanost dle vzdělání respondentů.

Tab. 11: Jaké důchody jsou vypláceny z prvního pilíře.

Tab. 12: Vyplácení předdůchodu.

Tab. 13: Výše sazby pojistného.

Tab. 14: Nárok na dávky z II. pilíře.

Tab. 15: Dobrovolné důchodové spoření a dědictví.

PŘÍLOHY

Příloha č. 1

Důchodový věk

Rok narození	Důchodový věk činí (roků + kalendářních měsíců) u					
	mužů	žen s počtem vychovaných dětí				
		0	1	2	3 a 4	5 a více
1936	60+2	57	56	55	54	53
1937	60+4	57	56	55	54	53
1938	60+6	57	56	55	54	53
1939	60+8	57+4	56	55	54	53
1940	60+10	57+8	56+4	55	54	53
1941	61	58	56+8	55+4	54	53
1942	61+2	58+4	57	55+8	54+4	53
1943	61+4	58+8	57+4	56	54+8	53+4
1944	61+6	59	57+8	56+4	55	53+8
1945	61+8	59+4	58	56+8	55+4	54
1946	61+10	59+8	58+4	57	55+8	54+4
1947	62	60	58+8	57+4	56	54+8
1948	62+2	60+4	59	57+8	56+4	55
1949	62+4	60+8	59+4	58	56+8	55+4
1950	62+6	61	59+8	58+4	57	55+8
1951	62+8	61+4	60	58+8	57+4	56
1952	62+10	61+8	60+4	59	57+8	56+4
1953	63	62	60+8	59+4	58	56+8
1954	63+2	62+4	61	59+8	58+4	57
1955	63+4	62+8	61+4	60	58+8	57+4
1956	63+6	63+2	61+8	60+4	59	57+8
1957	63+8	63+8	62+2	60+8	59+4	58
1958	63+10	63+10	62+8	61+2	59+8	58+4
1959	64	64	63+2	61+8	60+2	58+8
1960	64+2	64+2	63+8	62+2	60+8	59+2
1961	64+4	64+4	64+2	62+8	61+2	59+8
1962	64+6	64+6	64+6	63+2	61+8	60+2
1963	64+8	64+8	64+8	63+8	62+2	60+8
1964	64+10	64+10	64+10	64+2	62+8	61+2
1965	65	65	65	64+8	63+2	61+8
1966	65+2	65+2	65+2	65+2	63+8	62+2
1967	65+4	65+4	65+4	65+4	64+2	62+8
1968	65+6	65+6	65+6	65+6	64+8	63+2
1969	65+8	65+8	65+8	65+8	65+2	63+8
1970	65+10	65+10	65+10	65+10	65+8	64+2
1971	66	66	66	66	66	64+8
1972	66+2	66+2	66+2	66+2	66+2	65+2
1973	66+4	66+4	66+4	66+4	66+4	65+8
1974	66+6	66+6	66+6	66+6	66+6	66+2
1975	66+8	66+8	66+8	66+8	66+8	66+8
1976	66+10	66+10	66+10	66+10	66+10	66+10
1977	67	67	67	67	67	67

Dotazník

Dovoluji si Vás touto cestou požádat o spolupráci při vyplnění dotazníku, který je součástí mé bakalářské práce na téma „Právní a sociální aspekty důchodové reformy“. Dotazník je určený osobám v produktivním věku.

1. Spoříte si na stáří nad rámec stanovený zákonem?

ANO NE

2. Jakým způsobem si spoříte na důchod:

Doplnkové penzijní spoření (dříve penzijní připojištění)

Dobrovolné důchodové spoření (nový II. pilíř)

Investiční životní pojištění

Jiným způsobem

Nespořím

3. Myslíte, že jste dostatečně zajištěni na stáří?

ANO NE NEVÍM

4. Vyvolávají u Vás změny v důchodovém systému obavy z budoucnosti?

ANO NE NEVÍM

5. Myslíte si, že je informovanost o změnách v důchodovém systému dostatečná?

ANO NE NEVÍM

6. Jaké důchody jsou vypláceny z prvního pilíře?

Pouze starobní důchody

Starobní a invalidní důchody

Starobní, sirotčí, vdovské, vdovecké a invalidní důchody

Nevím

7. Tzv. preddůchod je dávka vyplácená z:

- Doplnkového penzijního spoření
- Dobrovolného důchodového spoření (nový II. pilíř)
- Životního pojištění
- Nevím

8. Sazba pojistného na sociální zabezpečení v současnosti činí:

- 28%
- 25%
- 25% nebo 28%
- Nevím

9. Nárok na dávky z dobrovolného důchodového spoření (II. pilíř) vzniká účastníkovi spoření:

- V 60 letech
- Dnem přiznání důchodu ze základního důchodového pojištění (I. pilíře)
- Po deseti letech spoření
- Po naspoření určité částky
- Nevím

10. Myslíte, že prostředky naspořené v dobrovolném důchodovém spoření (II. pilíř) jsou předmětem dědictví?

- Ano
- Jen v některých případech
- Ne
- Nevím

11. Pohlaví:

MUŽ ŽENA

12. Váš věk je v rozmezí:

- a. do 20 let
- b. do 30 let
- c. do 40 let
- d. do 50 let
- e. do 60 let

13. Nejvyšší dosažené vzdělání:

- a) Základní vzdělání
- b) Středoškolské bez maturity
- c) Středoškolské s maturitou
- d) Vyšší odborné
- e) Vysokoškolské

Děkuji Vám za spolupráci!

Martina Průchová